

Participatieverslag

Verkenningfase dijkverbetering Cuijk-Ravenstein

(juli 2020-december 2022)

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.2	Opgave en traject	3
1.3	Wat vooraf ging (voorverkenningfase)	3
2.	Het communicatie- en participatieproces.....	5
2.1	Externe samenwerking	5
2.2	Communicatie- en participatiestrategie omgeving	6
2.3	Participatie per mijlpaal	7
2.3	Participatiemomenten Verkenningfase	9
2.4	Communicatie en participatie in cijfers.....	11
2.3	Formele inspraak	11
	<i>M.e.r.-procedure/ Notitie Reikwijdte en Detailniveau</i>	11
	<i>Besluitvorming</i>	12
2.4	Evaluatie werkateliers	12
3.	Aandachtspunten omgeving en dijkgesprekken	13
	Bijlage 1: Participatie-/contactmomenten	15
	Bijlage 2: Feiten en cijfers online communicatie verkenningfase	18
	Bijlage 3: Sfeerverslagen werkateliers	22

1. Inleiding

Voor u ligt het participatieverslag van de Verkenningfase van het project dijkverbetering Cuijk-Ravenstein. Deze fase duurde van juli 2020 tot en met december 2022. In deze periode zijn kansrijke alternatieven ontwikkeld en is het voorkeursalternatief (een plan op hoofdlijnen) vastgesteld door het Algemeen Bestuur van het waterschap. In dit proces is afstemming en samenwerking met de omgeving van groot belang geweest. Dit verslag is een beschrijving van het gevolgde proces met de omgeving. Het laat de belangrijkste aandachtspunten zien die vanuit de omgeving zijn meegegeven.

1.1 Aanleiding

In 2050 moeten alle primaire waterkeringen in Nederland voldoen aan de normen die sinds 1 januari 2017 wettelijk vastgelegd zijn. Met de nieuwe normeringen geldt er een 'basisbeschermingsniveau' voor iedereen in Nederland. Daarnaast worden gebieden waar veel slachtoffers kunnen vallen en/of waar de economische schade groot zal zijn extra beschermd. De aanpassing van de norm was nodig, omdat het aantal inwoners en de economische bedrijvigheid sterk is toegenomen en we meer kennis hebben gekregen over de sterkte van de dijken en overstromingskansen. Daarnaast neemt de hoeveelheid water die de Maas afvoert toe door klimaatverandering en komen er vaker hoge waterstanden voor, die ook langer kunnen duren. Als we niks doen, wordt de kans op een dijkdoorbraak groter. Om uitvoering te geven aan deze nieuwe wettelijke normen is het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) in werking gesteld, het grootste uitvoeringsprogramma binnen het Deltaprogramma. Het HWBP is een alliantie van de waterschappen en Rijkswaterstaat. De projecten (dijktrajecten) zijn geprioriteerd op basis van urgentie.

1.2 Opgave en traject

Het dijktraject Cuijk-Ravenstein is één van de trajecten met de hoogste norm langs de Maas vanwege de gevolgen bij een dijkdoorbraak. Het gebied dat overstroomt bij een doorbraak strekt zich uit tot en met 's-Hertogenbosch. De dijkverbetering tussen Cuijk en Ravenstein richt zich op de Brabantse kant van de Maas en is 21 kilometer lang, vanaf de spoorbrug bij Katwijk tot en met de A50 bij Ravenstein. Voor de verkenningfase is een stuurgroep opgericht met bestuurders van betrokken overheden. In de stuurgroep hebben naast het waterschap vertegenwoordigers van de gemeenten Land van Cuijk, Maashorst en Oss, provincie Noord-Brabant en Rijkswaterstaat (agenda lid) zitting.

Langs het traject ligt een aantal kernen waarvan de stad Grave de grootste is. In Grave bestaat de waterkering voor een belangrijk deel uit de vestingmuren die eind vorige eeuw ook nog zijn versterkt. Bij Grave ligt ook een van de stuwcomplexen met scheepvaartsluis die het peil op de Maas reguleren. Andere gebiedskenmerken zijn de Kraaijbergse plassen, die zich vanaf de kruising met de snelweg A73 en het bedrijventerrein Cuijk, enkele kilometers naar het westen uitstrekken. Het traject eindigt op het punt waar de snelweg A50 de Maas kruist, net ten oosten van Ravenstein. Het project biedt behalve het waterveiligheidsaspect ook kansen om samen met partijen op zoek te gaan naar verbeteringen op het gebied van infrastructuur, natuur, recreatie en cultuurhistorie.

1.3 Wat vooraf ging (voorverkenningfase)

In de voorverkenningfase (nog voor juli 2020) lag de nadruk op het ophalen van kansen, opgaven en oplossingsrichtingen. Er zijn toen gesprekken gevoerd met betrokken overheden, dorps- en buurtraden en belangenorganisaties. Doel was kennis maken en standpunten en belangen verzamelen. Dit heeft geleid tot een voorlopig overzicht van stakeholders, issues en standpunten. De eerste rondgang liet zien dat stakeholders afwachtend zijn, maar kansen zien voor recreatie,

woningbouw, infrastructurele maatregelen en natuur. Ook zijn er stakeholders die persoonlijk geraakt worden door de plannen, een goed idee hebben, bezorgd zijn en/of mee willen denken in één van de drie werkateliers. Met specialisten van gemeente Grave zijn aparte sessies georganiseerd omdat in deze gemeente verschillende ruimtelijke ontwikkelingen gaande zijn die het dijktracé raken. De opgehaalde kennis is gebundeld en gestructureerd. Deze informatie was de basis voor de aanpak van de verkenningfase.

2. Het communicatie- en participatieproces

Het project dijkverbetering Cuijk-Ravenstein heeft grote impact op de omgeving. Daarom is in de verkenningfase veel aandacht besteed aan het omgevingsproces met proactieve communicatie en participatie. Er zijn een Omgevingsstrategie Verkenningfase en een Communicatie- en Participatieplan Verkenningfase opgesteld. Doel was om inzicht, begrip, draagvlak en meerwaarde te creëren onder stakeholders in het projectgebied. Daarnaast stond het ophalen van kansen en ideeën centraal. Ook zijn stakeholders van betrokken overheden (bestuurder en ambtenaren) actief betrokken in het proces.

2.1 Externe samenwerking

Het waterschap is initiatiefnemer voor de dijkverbetering maar zoekt nadrukkelijk samenwerking met gebiedspartijen. Doel hiervan is om de dijkverbetering op een goede manier in te passen, waar mogelijk meekoppelkansen te verzilveren en draagvlak te creëren. Voor de verkenningfase is een stuurgroep opgericht met bestuurders van betrokken overheden. In de stuurgroep hebben naast het waterschap vertegenwoordigers van de gemeenten Land van Cuijk, Maashorst en Oss, provincie Noord-Brabant en Rijkswaterstaat (agenda lid) zitting. De ambtelijke begeleidingsgroep (ABG) waarin de partners op ambtelijk niveau zijn vertegenwoordigd, bereidt de vergaderingen van de stuurgroep voor.

Uiteindelijk leidt de Verkenningfase tot een voorkeursalternatief dat zowel dijkversterkingsmaatregelen als meekoppelkansen bevat (mits financiering van meekoppelkansen is geborgd). Iedere partij besluit over het eigen onderdeel waarvoor het verantwoordelijk is, via het eigen besluitvormingsproces.

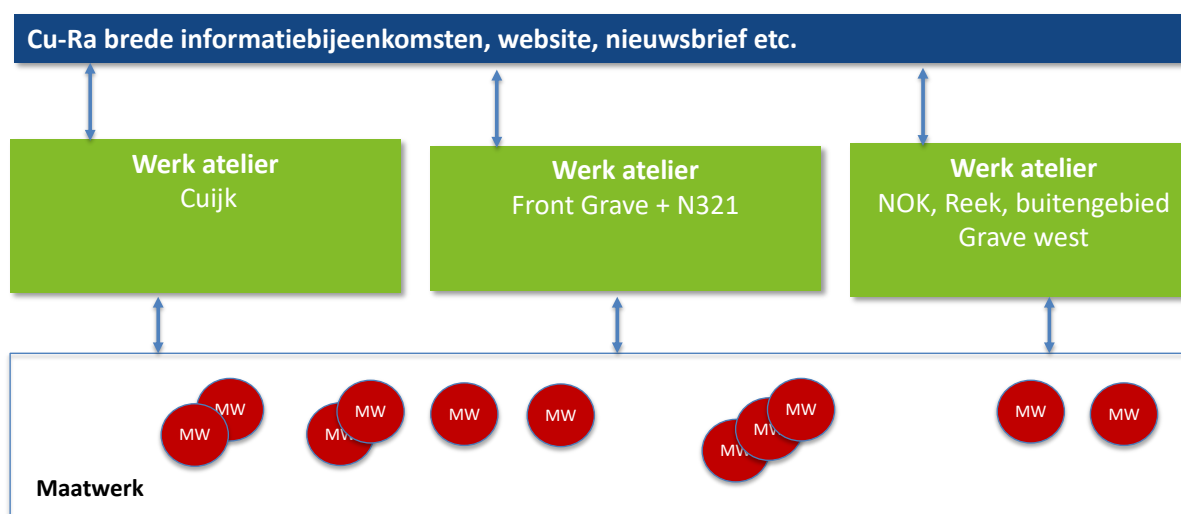
De partners in de stuurgroep hebben met elkaar op 2 juli 2020 in een intentieovereenkomst ondertekend om samen in de verkenningfase kansrijke alternatieven te ontwikkelen. Hierbij is samenwerking en afstemming met de omgeving van groot belang. Er is afgesproken om gezamenlijk te communiceren en belanghebbenden helder, transparant en actief te betrekken bij het ontwerpproces. Van de feestelijke ondertekening van de intentieovereenkomst door de betrokken partners is een [videopersbericht](#) gemaakt waar bijna duizend personen naar hebben gekeken.

Ondertekening intentieovereenkomst en het gezamenlijk leggen van de puzzel van het project met samenwerkingspartners op 2 juli 2020.

2.2 Communicatie- en participatiestrategie omgeving

Zoals hieronder verbeeld, is de communicatie- en participatie aanpak op drie niveaus ingericht: Projectbreed, in werkateliers en via maatwerk:

Communicatie- en participatieaanpak op drie niveaus:

1. Project breed voor alle geïnteresseerden:

Middels informatiebijeenkomsten, nieuwsbrieven, website, films en de media.

2. In werkateliers per deelgebied:

In het gebied leven verschillende belangen en zorgen en loopt het karakter van de dijk uiteen. Soms is het landelijk, soms stedelijk. Daarom zijn er drie werkateliers ingericht met ieder een eigen thema dat bijdraagt aan het op te stellen voorkeursalternatief. In totaal zijn er 34 leden van de werkateliers. De bijeenkomsten zijn vanwege de coronapandemie grotendeels online gehouden. Het waterschap is in gesprek gegaan om te wensen wat wensen en ideeën zijn. Er is duidelijk aangegeven wat uitgangspunten en randvoorwaarden zijn in de verkenningsfase. Zo werd duidelijk wat vast staat en waar nog ruimte is voor

ideeën. De werkateliers hebben niet alleen veel bruikbare gebiedsinformatie opgeleverd maar het was ook een investering in de relatie met de deelnemers. Hierin participeren zowel overheden, bewoners als belangenorganisaties. De werkateliers zijn als volgt ingedeeld: Cuijk (van Katwijk t/m de Kraaijenbergse Plassen), Grave (stedelijk gebied) en Neerloon, Overlangel, Reek (NOR – van de N324 t/m de A50).

Een bijeenkomst met de leden van een werkatelier.

3. **Maatwerk voor direct belanghebbenden met individuele belangen:**
Middels keukentafelgesprekken individueel of in groepen van bewoners, eigenaren of ondernemers.

2.3 Participatie per mijlpaal

In de verkenningsfase is op verschillende manieren ingezet op brede bekendheid van het project in de omgeving. Daarbij is gezocht naar een samenwerking met de omgeving en de betrokken overheden. Onderstaand overzicht laat per mijlpaal zien op wat voor manier de participatie op hoofdlijnen met belanghebbenden heeft plaats gevonden.

Mijlpaal	Datum	Werkateliers (WA)	Participatiemomenten
Ondertekening intentie overeenkomst	2 juli 2020	Oktober 2020 WA1 / Start verkenningsfase	Juli 2020 Start belevingswaarden onderzoek
		December 2020	September 2020

		<i>WA2 / Bouwstenen</i>	<i>8 informatiebijeenkomsten start verkenningsfase</i>
Integrale uitgangspunten vastgesteld	9 februari 2021	Februari 2021 <i>WA3 / Samenstellen mogelijke oplossingen</i>	
		Maart 2021 <i>WA4 / Bespreken mogelijke oplossingen</i>	
Kansrijke bouwstenen vastgesteld	15 maart 2021		8 juli 2021 <i>Digitale informatiebijeenkomst / presentatie 5 mogelijke oplossingen</i>
Mogelijke oplossingen vastgesteld	20 juli 2021	Juli 2021 <i>WA 5 / Afwegen mogelijke oplossingen</i>	Nieuwsbrief Journaal
		September 2021 <i>WA6 / Bespreken kansrijke alternatieven en aanpak milieueffectrapportage</i>	
Kansrijke alternatieven vastgesteld	21 december 2021	April 2022 <i>WA7 / samenstellen voorkeursalternatief</i>	19 januari 2022 <i>Digitale informatiebijeenkomst / kansrijke alternatieven en aanpak milieueffectrapportage</i>
		Juni 2022 <i>WA8 / Toelichten voorkeursalternatief</i>	Januari - maart 2022 <i>Dijkgesprekken ronde 1 / de kansrijke alternatieven</i>
			11 januari - 22 februari 2022 <i>NRD ter inzage</i>
			Mei - juli 2022 <i>Dijkgesprekken ronde 2 / het ambtelijk concept voorkeursalternatief</i>
Notitie reikwijdte- en detailniveau vastgesteld	6 september 2022		
Voorkeursalternatief, MER deel 1 en samenwerkings-overeenkomst vastgesteld	Gepland 18 november 2022	n.t.b. <i>WA9 / Terugblik en vooruitblik</i>	Gepland 22 december 2022 <i>Ondertekening samenwerkingsovereenkomst</i>

Overzicht mijlpalen, werkateliers en participatiemomenten Verkenning

2.3 Participatiemomenten Verkenningfase

Algemene informatiebijeenkomsten

In de drie deelgebieden Cuijk, Grave en Neerloon/Overlangel/Reek zijn diverse algemene informatiebijeenkomsten gehouden voor het project dijkverbetering Cuijk-Ravenstein. Vanwege corona zijn twee bijeenkomsten online gehouden. De eerste online bijeenkomst over de vijf mogelijke oplossingen is door 196 personen bekeken, van wie er 98 live keken. De aanwezigen werden door het projectteam geïnformeerd over de planning, de aanpak en de kansen en uitdagingen die er per deeltraject spelen. De tweede online bijeenkomst ging over de twee kansrijke alternatieven en de m.e.r.-procedure. Er hebben 255 mensen naar de uitzending gekeken van wie 196 personen live. De uitzending is hier terug te zien: [Digitale informatiebijeenkomst dijkverbetering Cuijk-Ravenstein - WebinarGeek](#). De avond leverde tal van vragen op die niet allemaal direct beantwoord konden worden. Daarom heeft het waterschap ze allemaal achteraf beantwoord en in één document gebundeld. Op de website van het project zijn [alle vragen en antwoorden](#) na te lezen.

Screenshots van de twee digitale informatiebijeenkomst 8 juli 2021 en 9 januari 2022.

Ruimtelijk kwaliteitskader en belevingswaardenonderzoek

Om erachter te komen hoe stakeholders de dijk beleven, is in juli 2020 een belevingswaardenonderzoek uitgezet. Bijna vijfhonderd huishoudens hebben een enquête hiervoor ingevuld. Hierbij hebben zij aangegeven wat mooie plekken zijn die behouden moeten worden en wat wellicht verbeterd kan worden. Het ruimtelijk kwaliteitskader en het belevingswaardenonderzoek boden inspiratie en input voor het ontwerpproces. Uit de enquêtes bleek dat men trots is om in dit mooie landschap te wonen. Mensen gebruiken de dijk en omliggende gebieden graag om te recreëren, van A naar B te komen of gewoon om te genieten van het uitzicht. Mensen zien ook kansen. Beide documenten zijn te vinden op www.aaenmaas.nl/cuijkravenstein

Werkateliers in drie deeltrajecten

In diverse bijeenkomsten per deeltraject hebben in totaal 34 vertegenwoordigers van belangenorganisaties en andere maatschappelijke verenigingen meegedacht en meepraat over de

dijkverbetering. In september 2021 is een fietsexcursie gehouden om elkaar na alle digitale bijeenkomsten beter te leren kennen en de besproken resultaten ook eens in het echt te zien.

De werkateliers vonden vanwege corona ook online plaats en de fietsexcursie in september 2021 met de leden van de werkateliers.

Grondeigenaren buitendijks traject NOR en Cuijk

Er is een aparte bijeenkomst gehouden specifiek voor eigenaren van gronden buitendijks. Dit naar aanleiding van benodigde grondonderzoeken in de weerden c.q. uiterwaarden. Hier zijn voorkeuren en zorgpunten opgehaald rondom het doel van het booronderzoek dat uitgevoerd zou worden. Ook DB-lid Peter van Dijk was bij dit gesprek aanwezig. Het overleg heeft ertoe geleid dat het waterschap medewerking kreeg van de grondeigenaren om het onderzoek uit te voeren.

Dijkgesprekken met bewoners, grondeigenaren, vertegenwoordigers belangenorganisaties (natuur, ondernemers, recreatie, ontwikkelaars)

Naarmate de verkenningsfase vorderde en de dijkverbetering steeds concreter werd, ging het project ook meer leven in de omgeving. Op verzoeken van diverse partijen om extra uitleg te krijgen of bijgepraat te worden, is actief ingegaan, zoals bijvoorbeeld in een aantal dorpsraden.

Daarnaast zijn we met groepen belanghebbenden in gesprek gegaan op basis van de twee kansrijke alternatieven in een eerste ronde dijkgesprekken. De groepen zijn gemaakt op basis van belang en locatie. Zo zijn er dijkgesprekken gevoerd met verschillende natuurorganisaties en met groepen dijkbewoners van hetzelfde gebied of straat. Deze gesprekken vonden zowel online als fysiek plaats. Tijdens de gesprekken zijn kansen, zorgen en wensen opgehaald. Deze zijn onder andere gebruikt om een afweging te maken tussen de kansrijke alternatieven. In een tweede ronde dijkgesprekken is deze afweging en het ambtelijk concept voorkeursalternatief toegelicht.

Individuele keukentafelgesprekken

Het waterschap stond tijdens de verkenningsfase uiteraard ook open om bij mensen langs te gaan en de situatie ter plekke te komen bekijken. Dit was een laagdrempelige manier om in contact te komen met bewoners. Enkele van de leden van de werkateliers hebben de oproep van de bestuurder van het waterschap om langs te komen en de situatie te bekijken, daadwerkelijk aangegrepen. In een enkele geval vond de afspraak plaats samen met één van de wethouders.

Bijeenkomsten met bestuurders

De bestuurders direct betrokken bij de dijkverbetering hebben zitting in de stuurgroep. Buiten de stuurgroepvergaderingen hebben ook waar nodig bilaterale wandelingen of keukentafelgesprekken met onder meer wethouders en het DB-lid van het waterschap plaats gevonden voor draagvlak en het beantwoorden van vragen van stakeholders. Naast bestuurlijke betrokkenheid via de stuurgroep, worden ook de bestuurlijke achterbannen (algemene besturen, staten-en raadsleden) geïnformeerd over het project. Hiertoe zijn o.a. informatiebrieven, raadsinformatiebrieven en bestuurlijke werkbezoeken ingezet.

2.4 Communicatie en participatie in cijfers

- 1 algemene informatiebijeenkomsten voor alle geïnteresseerden
60 aanwezigen
- 2 algemene informatiebijeenkomsten voor alle geïnteresseerden online;
255 / 196 kijkers
- 8 bijeenkomsten per werkatelier;
34 deelnemers
- 2 rondes van (inloop)bijeenkomsten/dijkgesprekken met direct belanghebbenden;
- 10-tallen keukentafelgesprekken bij bewoners;
- 8 besprekingen met de dijkbeheerder over onder meer graverij;
- 7 stuurgroep overleggen met bestuurders;
- 12 overleggen met de ambtelijke begeleidingsgroep (ABG);
- 10 nieuwsbrieven
650 abonnees
- 1 basisfilm project
457 kijkers
- 2 filmjournaals project
304 / 240 kijkers
- 6 online overige communicatie momenten.

2.3 Formele inspraak

M.e.r.-procedure/ Notitie Reikwijdte en Detailniveau

In de verkenningsfase vond ook een formeel inspraakmoment plaats inzake de procedure milieueffectrapportage. Begin 2022 kon iedereen een zienswijze indienen op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) van het op te stellen Milieueffectrapport (MER). Daarbij werd de NRD door de provincie Noord-Brabant als coördinerend bevoegd gezag ter inzage gelegd. Zienswijzen konden zowel online als per post worden ingediend. In totaal zijn er 13 zienswijzen binnengekomen. Ook de commissie voor de milieueffectrapportage en Brabant Advies hebben een advies gegeven op de NRD. Alle zienswijzen zijn van een reactie voorzien in de Nota van Zienswijzen. Deze nota is aan alle indieners van een zienswijze toegestuurd. Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant hebben met de NRD en de Nota van Zienswijze de reikwijdte en detailniveau van de m.e.r.-procedure op 6 september 2022 vastgesteld.

Op de projectwebsite www.aanenmaas.nl/cuijkravenstein zijn de relevante documenten ten aanzien van de m.e.r.-procedure te vinden.

Werken in de geest van de Omgevingswet

In het project wordt naar verwachting in 2024 een projectbesluit genomen. Naar verwachting is de Omgevingswet dan in werking getreden. Met de wijze waarop de Verkenning wordt aangepakt, wordt feitelijk al ‘in de geest van de Omgevingswet’ gewerkt. In de Verkenning worden alternatieven ontworpen vanuit een integrale benadering van de fysieke leefomgeving, in nauwe samenspraak met relevante gebiedspartners én samen met de omgeving. Via werkateliers, dijkgesprekken, informatiebijeenkomsten en andere vormen van omgevingsmanagement geven we, naast meer formele inspraakmomenten (zoals inspraak op de NRD), nadrukkelijk invulling aan een vroegtijdige participatie. In 2020 is daarvoor ook een kennisgeving dijkverbetering Cuijk-Ravenstein gepubliceerd.

Besluitvorming

Uiteindelijk wordt het belangrijkste besluit in de Verkenningsfase –bepalen van het voorkeursalternatief– op bestuurlijk niveau genomen. De stuurgroep zal een bestuurlijk advies uitbrengen. In dit advies weegt zij de informatie over draagvlak, vanuit de participatie en uit de formele inspraak nadrukkelijk mee, naast andere criteria (doelbereik, haalbaarheid en milieueffecten). Het advies van de stuurgroep wordt vervolgens door het waterschap Aa en Maas meegenomen bij het vaststellen van het voorkeursalternatief voor de dijkversterking. Het VKA kent geen formele besluitvormingsprocedure. Wel wordt de omgeving gevraagd om een reactie. Reacties op het VKA worden daarop meegenomen in de planuitwerkingsfase. Dat moet leiden tot een projectbesluit eind 2024 waarop een formele inspraakprocedure van toepassing is.

2.4 Evaluatie werkateliers

Het waterschap en de leden van de werkateliers hebben de opzet en werkwijze in de verkenningsfase besproken. Het waterschap heeft diverse tips en tops over de aanpak ontvangen. Het waterschap bekijkt hoe we die zaken mee kunnen nemen in de volgende fase. In bijlage 3 is weergegeven wat het doel en het resultaat van de serie werkateliers was.

Werk-atelier	Doel
1	Kennismaken, spelregels voor samenwerking ophalen, belangrijkste wensen en ambities en uitgangspunten bepalen. Hoe gaan we afwegen welke oplossingen kansrijk zijn?
2	Ophalen en bespreken van de bouwstenen (oplossingen) .
3	Toelichten en verfijnen van de oplossingen uit de technische bouwstenen, inpassing en meerwaarde bespreken.
4	Terugkoppeling van de oplossingen; discussiebijeenkomst
5	Resultaten bespreken na de eerste schifting en toelichten.
6	Bespreken van het afweegkader van de kansrijke alternatieven naar een voorkeursalternatief en het beschrijven van de kansrijke alternatieven.
7	Toepassen van het afweegkader voor het bepalen van het voorkeursalternatief.
8	Bespreken van het concept-voorkeursalternatief (vóór bestuurlijke besluitvorming) en terug- en vooruitblik naar de volgende projectfase.

Overzicht werkateliers en het doel

3. Aandachtspunten omgeving en dijkgesprekken

In het proces met de omgeving en stakeholders zijn diverse aandachtspunten opgehaald. Hieronder zijn per categorie stakeholders op hoofdlijnen de belangrijkste inhoudelijke aandachtspunten en reacties weergegeven. Verschillende punten zijn in deze verkenningsfase al opgepakt. Anderen zijn aandachtspunten voor de planuitwerkingsfase en/of uitvoering.

Reacties van belanghebbenden zijn onder meer verzameld tijdens informatiebijeenkomsten en individuele keukentafelgesprekken. Een aantal bewoners neemt ook deel aan de werkateliers. Dit levert een goed beeld op van de belangrijkste en meest voorkomende punten. Reacties met betrekking op individuele situaties zijn niet opgenomen i.v.m. de privacywetgeving.

Behoud uitzicht en huidig gebruik

Mensen die aan de dijk/kering wonen, recreanten, eigenaren en ondernemers (bijvoorbeeld in Grave) hechten waarde aan behoud van het uitzicht richting de uiterwaarden (of ook wel weerden genaamd) en de rivier. Dit speelt ook bij de keuze om nu buitendijks gelegen woningen wel/niet binnendijks te brengen.

Daarbij zijn er ook zorgen over het ruimtebeslag van de beoogde dijkverbetering op eigendom van en/of grond in gebruik door particulieren en bedrijven (o.a. tuinen, inritten, ruimte, gebruik door watersport- en volkstuinvereniging). Maar ook vanwege de huidige waarden (o.a. beplanting, bomen, recreatie) binnendijks. Door omwonenden wordt om die reden gepleit om het binnendijkse ruimtebeslag waar mogelijk zoveel mogelijk te beperken.

Behoud agrarisch grondgebruik

Vanuit de landbouw wordt weerstand geboden tegen de beoogde natuurontwikkeling in de uiterwaarden en tegen de lange piping-bermen binnendijks. De weerstand tegen natuurontwikkeling is vanwege het uit landbouwkundig gebruik halen dan wel een verminderde bedrijfsopbrengst. Bij de voorgestelde brede piping-bermen binnendijks bestaat weerstand vanwege de mogelijke afname van de gebruiks- en bewerkingsmogelijkheden van de opgehoogde gronden.

Verkeer

Een duidelijk en veel ingebracht aandachtspunt betreft de verkeersveiligheid op de dijk. In de huidige situatie wordt – op sommige plekken – hard gereden. Op bepaalde momenten is ook sprake van veel auto- en motorverkeer wat geluidsoverlast veroorzaakt. Er wordt een toename van recreatief verkeer op de dijk verwacht waardoor hier nu extra aandacht voor wordt gevraagd. Daarnaast ziet men kansen om gelijk met de dijkverbetering ook tot een betere/veiliger verkeersafwikkeling te komen. Daarbij worden mogelijkheden genoemd als; scheiden of juist mengen van verkeersstromen. Ook aanpassen van de weginrichting/-gebruik, zoals snelheidsbeperkingen, toepassen éénrichtingsverkeer, een tuimeldijk of afsluiting van delen van de dijk voor doorgaand verkeer worden genoemd. Belangrijke ander aandachtspunt zijn fiets- en wandelpaden die achterlangs huidige woningen gaan; deze zijn niet gewenst in verband met het behoud van privacy.

Zorg om schade aan woningen en gebouwen

Daar waar constructieve (verticale) oplossingen in de alternatieven zijn voorgesteld, hebben bewoners zorgen geuit over het risico op schade bij en/of na het aanbrengen van deze oplossing. Effecten van trilling en zetting van grond zijn als punten van aandacht en zorg genoemd. De zorgen nemen toe bij eigenaren van gebouwen die niet of nauwelijks gefundeerd zijn of waar in het verleden al schade is opgetreden (bijv. scheurvorming in gevels). De kans en het risico op schade wordt in deze

fase onderkend, maar zal vooral in de planuitwerking nader onderzocht worden. Er zijn immers mogelijkheden om de kans op schade te verkleinen (bijv. in de aanbrengmethode). Daarbij zullen er regelingen komen van waaruit opgetreden schade kan worden vergoed. Ook vraagt dit om een passende monitoringsaanpak (waaronder een goede 0-meting) voorafgaande aan de realisatiefase.

Zorg om (toename) kweloverlast

In de huidige situatie komt op een aantal plekken langs de dijk bij hoogwater kwelwater aan de oppervlakte. Dit leidt in sommige gevallen tot overlast. Er is een zorg bij omwonenden dat als gevolg van de beoogde plannen de kweloverlast toeneemt. Ook bij constructieve oplossingen zijn er zorgen geuit over wat dat doet met het kwelwater en de grondwaterstand.

Zorg over samenwerking tussen overheden

Bewoners geven vaak aan dat zij zich zorgen maken over de samenwerking tussen overheden als er meerdere projecten in het gebied plaatsvinden. Zij weten niet welke overheid over welk project gaat en in hun ogen ontbreekt onderlinge afstemming tussen projecten van gemeenten, waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat.

Aandacht voor natuur

Natuurorganisaties geven aan waar mogelijk natuur te creëren, onder andere in de uiterwaarden en de door het realiseren van aangewezen ecologische verbindingzones en flora- en faunapassages ten behoeve van migratie. Daarnaast geven zij aan dat er bij het ontwerp rekening dient te worden gehouden met de (leef)gebieden van flora en fauna. Bestaand groen, zoals de maasheggen, moet zoveel mogelijk worden behouden, bij voorkeur uitgebreid en het noodzakelijke geval dient dit gecompenseerd te worden.

Beleving van de dijk; recreatie en cultuurhistorie

Belangenorganisaties benadrukken de waarde van de dijk voor recreanten. Een doorlopende fiets- en wandelroute, waar mogelijk gescheiden van het autoverkeer, is als kans ingebracht. Daarbij kan het verhaal van de dijk met zijn historie worden verteld middels informatie bij verschillende rustpunten.

Beheer van de waterkering

De beheerder van de waterkering wil graag een dijk met voldoende flauwe taluds zodat die onderhoudbaar is. Daarnaast is een grote zorg uitgesproken t.a.v. graverij door dassen en bevers. Gevraagd wordt anti-graverijmaatregelen te implementeren in de versterkingswerkzaamheden.

Bijlage 1: Participatie- en contactmomenten

Overzicht Mijlpalen (in blauw)/ Bestuurlijke overleggen / Werkateliers / Bijeenkomsten

Data	Mijlpalen / Werkateliers / Bijeenkomsten / Bestuurlijk overleg
11 februari 2020	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
28 mei 2020	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
5 maart 2020	Overleg Stuurgroep
29 juni 2020	Werk sessie Ruimtelijk Kwaliteitskader met Ambtelijke Begeleidings Groep, Provincie Noord-Brabant, Rijkswaterstaat
2 juli 2020	Ondertekening intentieovereenkomst
juli 2020	Start belevingswaarden onderzoek
27 augustus 2020	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
september 2020	Informatiebijeenkomsten start verkenningfase
29 september 2020	Stuurgroep 1 Kennismaking & start verkenningfase
12 oktober 2020	Werkatelier 1.1 Start verkenningfase (NOR)
14 oktober 2020	Werkatelier 1.2 Start verkenningfase (Grave)
15 oktober 2020	Werkatelier 1.3 Start verkenningfase (Cuijk)
30 november 2020	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
8 december 2020	Webinar veiligheidsopgave
15 december 2020	WA2 Bouwstenen (NOR, Grave, Cuijk)
11 januari 2021	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
14 januari 2021	Bestuurlijk overleg Grave
20 januari 2021	Webinar Integrale Uitgangspunten Notitie
21 januari 2021	Stuurgroep 2 Integrale Uitgangspunten Notitie
9 februari 2021	Integrale uitgangspunten vastgesteld
22 februari 2021	WA3.1 Samenstellen mogelijke oplossingen (NOR)
23 februari 2021	WA3.2 Samenstellen mogelijke oplossingen (Grave)
25 februari 2021	WA3.3 Samenstellen mogelijke oplossingen (Cuijk)
15 maart 2021	Kansrijke bouwstenen vastgesteld
29 maart 2021	WA4.1 Bespreken mogelijke oplossingen (NOR)
30 maart 2021	WA4.2 Bespreken mogelijke oplossingen (Grave)
1 april 2021	WA4.3 Bespreken mogelijke oplossingen (Cuijk)
12 april 2021	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
26 april 2021	Stuurgroep 3 Opgave waterveiligheid / proces meekoppelkansen
1 juni 2021	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
8 juni 2021	Ambtelijke Werkgroep Bevoegd Gezag
21 juni 2021	Stuurgroep 4 Mogelijke Oplossingen
8 juli 2021	Digitale informatiebijeenkomst presentatie mogelijke oplossingen
12 juli 2021	WA5.1 Afwegen mogelijke oplossingen (NOR)
14 juli 2021	WA5.2 Afwegen mogelijke oplossingen (Grave)
15 juli 2021	WA5.3 Afwegen mogelijke oplossingen (Cuijk)
20 juli 2021	Mogelijke oplossingen vastgesteld

29 augustus 2021	Overleg Rijkswaterstaat inzake A50
5 september 2021	Raadsinformatieavond Maashorst
13 september 2021	WA6.1 Bespreken kansrijke alternatieven en aanpak milieueffectrapportage (Cuijk)
13 september 2021	Bestuurlijke overleg Grave
14 september 2021	Bestuurlijke overleg Landerd
15 september 2021	WA6.2 Bespreken kansrijke alternatieven en aanpak milieueffectrapportage (Grave)
16 september 2021	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
17 september 2021	Bestuurlijke overleg Oss
20 september 2021	WA6.3 Bespreken kansrijke alternatieven en aanpak milieueffectrapportage (NOR)
23 september 2021	Fietstocht met leden werkateliers.
29 september 2021	Overleg Stuurgroep
30 september 2021	Bestuurlijke overleg Cuijk
17 november 2021	Bestuurlijk overleg met perceeleigenaren uiterwaard t.b.v. grondonderzoek
3 november 2021	Dijkgesprek Dijkbewoners/eigenaren Neerloon (dijkvak 37)
23 november 2021	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
16 december 2021	Stuurgroep 5 Notitie Reikwijdte en Detailniveau & nota Kansrijke Alternatieven
21 december 2021	Kansrijke alternatieven vastgesteld
11 januari - 22 februari 2022	NRD milieueffectrapportage terinzage
19 januari 2022	Digitale informatiebijeenkomst kansrijke alternatieven en aanpak milieueffectrapportage
7 januari 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Dijkbewoners Katwijk
26 januari 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Haven Cuijk
2 februari 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Grondeigenaren traject Velp, Reek en Overlangel
2 februari 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Agrariërs Kraaijenbergse plassen
7 februari 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Schets Visio terrein, EVZ, Raam Grave
7 februari 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Natuur en recreatie NOR

9 februari 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Natuur, dassen en sleedoornpage
16 februari 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Schets blauwkop en Prinsental met bewoners Bomvrije
17 februari 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Haven Grave met bewoners Havenstraat en Koninginnedijk
21 februari 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Bewoners bocht Keent en Overlangel
22 februari 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Bewoners buitendijkse woningen Maaskade
22 februari 2022	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
24 februari 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Dijkbewoners Neerloon (dijkvak 37)
7 maart 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Dijkbewoners Neerloon (dijkvak 36)
14 maart 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Ondernemers en bewoners front Grave
18 maart 2022	Dijkgesprekken ronde 1 de kansrijke alternatieven Bedrijven Koninginnedijk
29 maart 2022	Fietstocht met HWBP
30 maart 2022	Stuurgroep 6 Meekoppelkansen
5 april 2022	WA7.1 samenstellen voorkeursalternatief (Cuijk)
5 april 2022	WA7.2 samenstellen voorkeursalternatief (Grave)
11 april 2022	WA7.3 samenstellen voorkeursalternatief (NOR)
21 april 2022	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
12 mei 2022	Dijkgesprek Dijkbewoners Neerloon (dijkvak 37)
17 mei 2022	Dijkgesprekken ronde 2 het ambtelijk concept voorkeursalternatief Bewoners en grondeigenaren vanaf de Marsstraat in Grave tot en met de tuimelkade bij Neerloon
20 mei 2022	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
1 juni 2022	Dijkgesprekken ronde 2 het ambtelijk concept voorkeursalternatief Haven Cuijk
7 juni 2022	Dijkgesprekken ronde 2 het ambtelijk concept voorkeursalternatief Bewoners en eigenaren langs de dijk rondom de keersluis in Cuijk tot aan de kern van Grave.
9 juni 2022	Dijkgesprekken ronde 2 het ambtelijk concept voorkeursalternatief Bewoners, ondernemers en (grond)eigenaren aan Bomvrije, Maaskade, Haven Grave en de Koninginnedijk

13 juni 2022	Dijkgesprekken ronde 2 het ambtelijk concept voorkeursalternatief Bewoners Dr. Kanterlaan
16 juni 2022	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
16 juni 2022	WA8 Toelichten voorkeursalternatief (Cuijk, Grave, NOR)
1 juli 2022	Stuurgroep 7 Voorkeursalternatief / MER deel 1 / concept SOK
13 juli 2022	Keukentafelgesprekken Dijkbewoners Neerloon (dijkvak 37)
19 juli 2022	Dijkgesprek Bewoners/eigenaren buitendijkse woningen Maaskade
6 september 2022	Notitie Reikwijdte- en Detailniveau & Nota van Antwoord vastgesteld door GS
15 september 2022	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
29 september 2022	Stuurgroep 8 Voorkeursalternatief & SOK
4 oktober 2022	Ambtelijke Werkgroep Bevoegd Gezag
18 november 2022	Voorkeursalternatief, MER deel 1 en samenwerkingsovereenkomst vastgesteld
7 december 2022	Overleg Ambtelijke Begeleidings Groep
22 december 2022	Stuurgroep 9: Ondertekening samenwerkingsovereenkomst PU-fase gemeenten, provincie, waterschap

Bijlage 2: Feiten en cijfers online communicatie verkenningsfase

Cijfers online communicatie – Dijkverbetering Cuijk Ravenstein

Augustus 2022

Projectpagina www.aanenmaas.nl/cuijkraenstein

Totaal aantal paginaweergaven (projectpagina én artikelen) tussen januari 2020 en nu is 7.648

Pieken na de tweede helft van 2021

Opvallend: van alle projecten van Aa en Maas, is dit project het best bezocht
Projectpagina zelf is het meest bezocht met ruim 80% van de totale weergaven
Gemiddeld kijken bezoekers 03:11 op een pagina

Documenten website

Meest gedownload document:
Nota Kansrijke Alternatieven van dec. 2021 (208 keer)

Daarna volgt de presentatie (de sheets) van de Kansrijke Alternatieven van jan. 2022 (103 keer)

Digitale bijeenkomsten

19 jan. 2022: 255 kijkers (196 personen live aanwezig, rest teruggekeken)

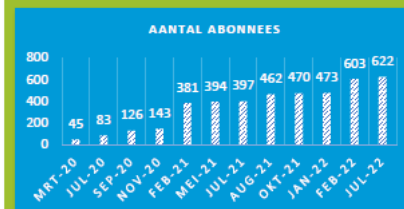

8 jul. 2021: 196 kijkers (98 personen live aanwezig, rest teruggekeken)

Digitale nieuwsbrief

630 abonnees

72% opent gemiddeld de nieuwsbrief
26% klikt door naar artikelen
12 nieuwsbrieven in totaal verzonden

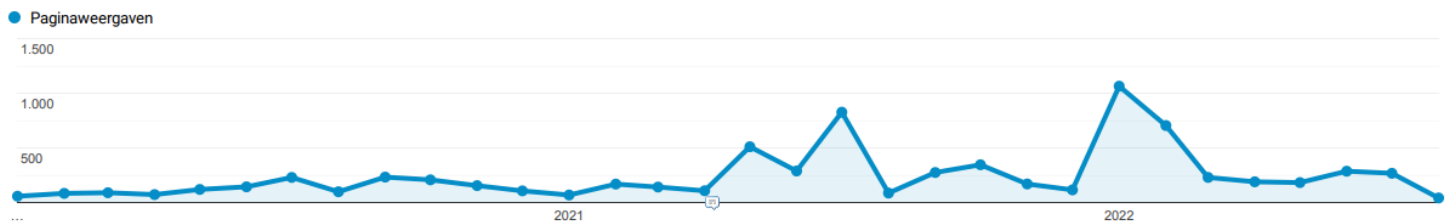

YouTube video's

Journal jan. 2022: 240 views
Journal jul. 2021: 309 views
Video persbericht jul. 2020: 967 views
Filmpje project jan. 2020: 457 views

Projectpagina www.aanenmaas.nl/cuijkravenstein

- Totaal aantal paginaweergaven tussen januari 2020 en nu is 7.648. Het interne verkeer (dus collega's van Aa en Maas die via het IP-adres vanuit Citrix hebben gekeken) zijn niet meegeteld. Dit cijfers is het totaal aantal keer dat de projectpagina en artikelen die daar op gepubliceerd zijn bekeken. De pieken komen met name na de tweede helft van 2021. Opvallend is verder dat van alle projecten van waterschap Aa en Maas, dit project het best bezocht is op de website.

- De projectpagina zelf is het meest bezocht met ruim 80% van de totale weergaven.
- Gemiddeld kijken de bezoekers 3 minuten en 11 seconden op een pagina. De hoofdpagina zelf wordt gemiddeld 3,5 minuut bezocht.

Documenten website

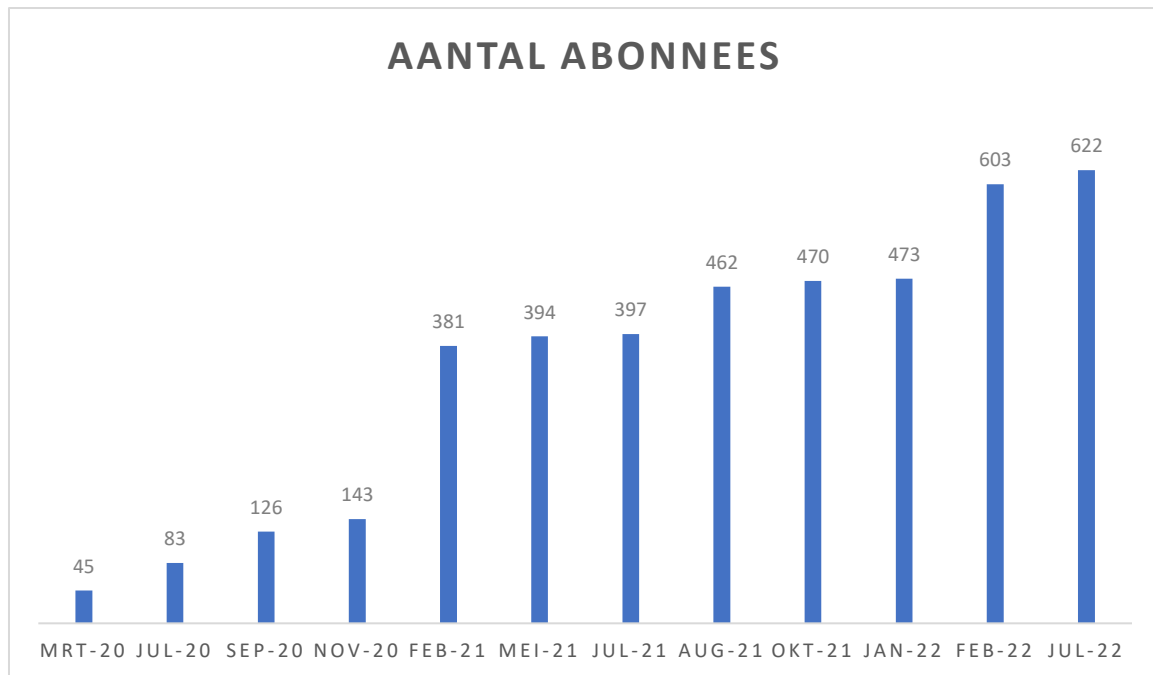
- De nota kansrijke alternatieven is tot nu toe het meest gedownloade document van de projectpagina. In totaal is dit document 208 keer gedownload. Dit document is in december 2021 gepubliceerd.
- Daarna volgt de presentatie (de sheets) van de kansrijke alternatieven van januari 2022 met 103 downloads.

Digitale bijeenkomsten

- Op 19 januari 2022 hebben we een digitale informatiebijeenkomst gehad vanuit de studio van Aa en Maas. Deze uitzending heeft 255 kijkers gehad. Er waren 196 personen live aanwezig, de rest heeft later teruggekeken.
- Op 8 juli 2021 hebben we een digitale bijeenkomst gehad vanuit de studio van Aa en Maas. Deze uitzending heeft 196 kijkers gehad. Er waren 98 personen live aanwezig, de rest heeft later teruggekeken.

Digitale nieuwsbrief

- 630 abonnees
- 72% opent gemiddeld de nieuwsbrief
- 26% klikt door naar artikelen
- 12 nieuwsbrieven in totaal verzonden

YouTube video's

- In januari 2022 is er een journaal gepubliceerd. Deze video heeft 240 weergaven

- In juli 2021 is er een journaal gepubliceerd. Deze video heeft 309 weergaven.

- In juli 2020 is er een video persbericht gepubliceerd over de ondertekening van de intentieovereenkomst. Deze video heeft 967 weergaven.
- In januari 2020 is het basisfilmpje over het project gepubliceerd. Deze video heeft 457 weergaven.

Bijlage 3: Sfeerverslagen werkateliers

1.) Verslag eerste werkateliers Dijkversterking Cuijk – Ravenstein

Datum: 12, 14 en 15 oktober 2020

Locatie: Online bijeenkomst

Programma

19.00 - Welkom

19.10 - Kennismaken

19.30 - Hoe werken we samen

20.00 - Toelichting ontwerpproces en werkateliers

PAUZE

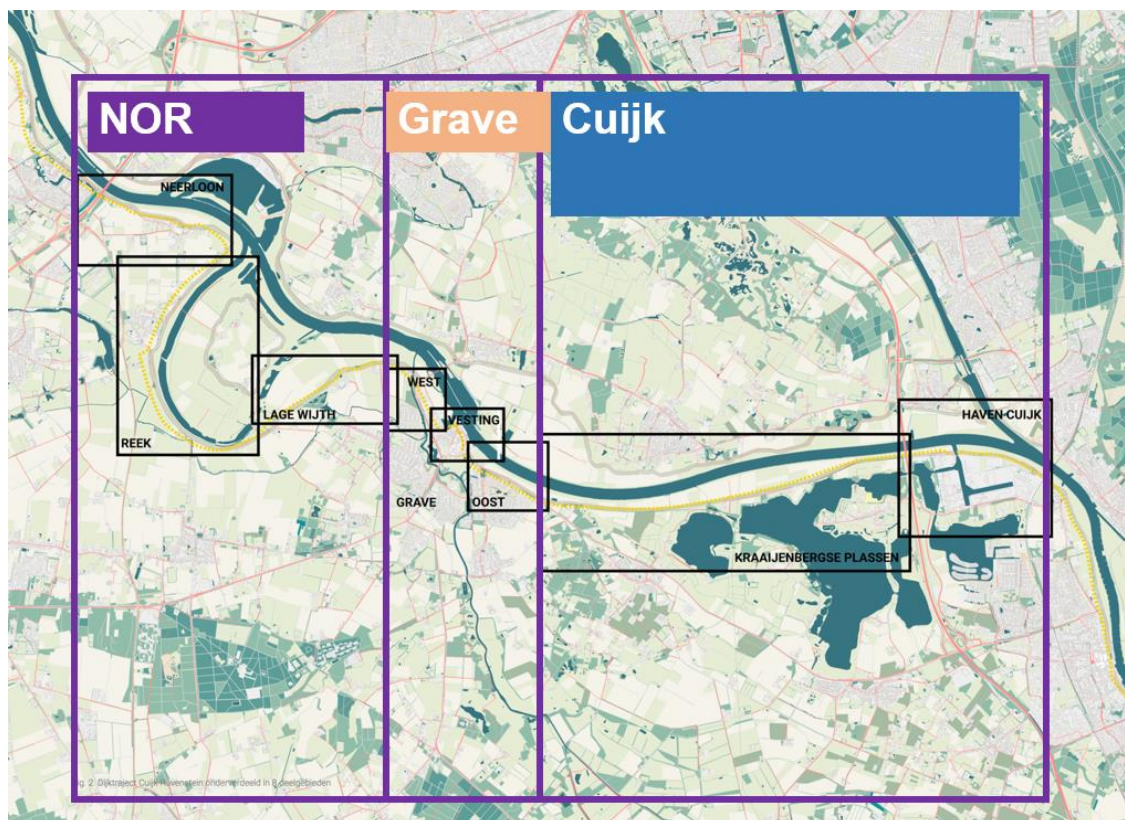
20.30 - Aanvullen van de aandachtspunten / wensen

21.15 - Evaluatie en doorkijk naar volgende werkatelier

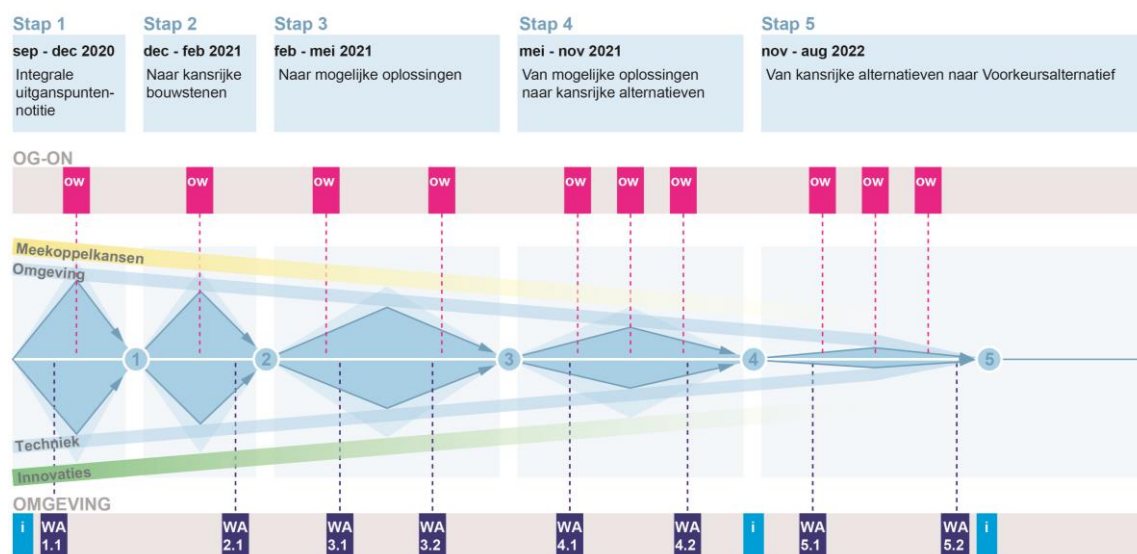
21.30 - Afsluiting

Op 12, 14 en 15 oktober vonden de eerste werkateliers plaats voor het dijkversterkingsproject langs het traject Cuijk – Ravenstein. Per bijeenkomst waren rond de acht belanghebbenden aanwezig. Deze groep bestond uit mensen met verschillende belangen zoals: natuurorganisaties, bewoners, dorpsraadsleden, ondernemers, gemeentes en de provincie Noord-Brabant.

De werkateliers worden georganiseerd door het waterschap omdat op die manier belangrijke input vanuit de omgeving goed meegenomen kan worden. Deze ateliers vinden plaats tijdens alle vijf de stappen die genomen gaan worden om te komen tot het voorkeursalternatief (VKA). Tijdens deze eerste werkateliers lag de focus op de eerste kennismaking met de leden en een eerste inventarisatie van belangen en aandachtspunten die spelen rondom de dijkversterking.

Overzicht deeltrajecten. Per deeltraject is een deelnemersgroep voor de werkateliers gevormd.

Overzicht met de 5 stappen die de komende twee jaar doorlopen gaan worden. In totaal zullen er 8 Werkateliers plaatsvinden (WA)

Verloop bijeenkomsten

De bijeenkomsten begonnen met een introductie met uitleg over de dijkversterking door Maartje Thijssen en Albert Vrielink. Daarna gingen we snel verder met een introductieronde. Er is uitgebreid aandacht besteed aan de kennismaking. Omdat deelnemers elkaar in dit traject de komende twee jaar zullen spreken is het goed om elkaar te leren kennen. Dit was ook het moment om te kijken of iedereen overweg kon met Zoom. Ook hebben een aantal aanwezigen gelijk hun belang verwoord. Vervolgens is besproken hoe we deze samenwerking in de werkateliers wordt vormgegeven.

Daarna was het tijd om met de inhoud aan de slag te gaan. Marloes Springer begon met een toelichting van het ontwerpproces van de dijkversterking en hoe deze zich verhoudt tot de werkateliers. Ook is er aandacht besteed aan de verschillende fases die doorlopen worden tijdens een dijkversterking en in welke fase wij ons nu bevinden.

Na de pauze nam Matthijs Willemsen (landschapsarchitect) het over en legde hij het belang van ruimtelijke kwaliteit bij een dijkversterking uit. Vervolgens werd een eerste slag geslagen met het inventariseren van aandachtspunten vanuit de omgeving. Dit deed Matthijs door gebruik te maken van een interactieve kaart waarop de aanwezigen input konden leveren. Vragen die hierbij gesteld werden zijn: *Wat is kenmerkend voor dit gebied nu en in de toekomst? Wat zijn belangrijke ontwikkelingen, wensen en aandachtspunten vanuit uw perspectief? Hoe kan de dijkversterking daarbij een rol spelen?*

Met de punten die hieruit naar voren zijn gekomen tezamen met eerder opgehaalde aandachtspunten vanuit de voorverkenning zal het waterschap een overzicht maken van de inpassingsopgave, meekoppelkansen en gebiedsontwikkelingen.

Oogst

Door het verschil in karakter kwamen er uiteenlopende aandachtspunten naar voren uit de drie verschillende deelgebieden.

Zo werd aan de ene kant aandacht besteedt aan de functie van de dijk als weg. De verkeerssituatie en eventuele overlast is voor omwonenden een belangrijk aandachtspunt in het ontwerpproces. Met name in de omgeving van Cuijk bieden de dijk en de omliggende plassen ook recreatieve mogelijkheden. Een extra aansluiting met de Kraaijenbergse plassen is ter sprake gekomen. Ook is er veel gesproken over de ruimte is voor wandelen en fietsen door het gebied en het creëren van een aaneengesloten route bij zowel Cuijk als Keent. Rondom Keent is er ook veel gesproken over de cultuurhistorische waarden van het gebied en hoe hier rekening mee gehouden kan worden.

Aan de andere kant is de natuur een belangrijk aspect. Er werd gesproken over het behouden van de natuurwaarde in het gebied en mogelijke kansen om deze waarde te verhogen.

Het gebied van Grave kent weer andere aandachtspunten die te maken hebben met de kademuren en het stadsbeeld. Hier is gesproken over verschillende mogelijkheden waarbij de dijkversterking een rol kan spelen zoals het ontwikkelen van de prinsental, vestingmuur, historische groengordel rondom het oude centrum.

2.) Sfeerverslag Webinar Veiligheidsopgave Cuijk-Ravenstein

08-12-2020

Georganiseerd door Waterschap Aa en Maas & Lievense | WSP

Op 8 december 2020 organiseerden het Waterschap Aa en Maas en ingenieursbureau Lievense | WSP een online webinar over de waterveiligheidsopgave bij het dijktraject tussen Cuijk en Ravenstein. De sessie werd bijgewoond door ongeveer dertig uitgenodigde buurtbewoners en vertegenwoordigers van dorpsraden, gemeenten en belangenorganisaties. Het doel van dit webinar was om het brede publiek te informeren over de veiligheidsopgave en over de mogelijke oplossingen waaraan gedacht wordt. René Vincken van het waterschap nam de deelnemers aan de hand van afbeeldingen en filmpjes mee in de brede geschiedenis van waterkeringen in Nederland, eindigend met de redenen waarom dit specifieke dijktraject is afgekeurd. De drie belangrijkste redenen hiervoor zijn de kans op overslag, piping en macro-instabiliteit bij hoogwater. Daarna vertelde Tim van Cuyck van Lievense | WSP over allerlei denkbare oplossingen om de waterveiligheid van het dijktraject te verbeteren, variërend van binnendijkse dijkverbreding tot opdrijvende waterkeringen.

Via de chat werden veel vragen gesteld, die direct beantwoord konden worden door één van de twee waterveiligheidsexperts. De sessie werd door de aanwezigen erg interessant en verhelderend gevonden.

Sfeerverslag Werkatelier 2

15-12-2020

Georganiseerd door Waterschap Aa en Maas, Lievense | WSP & Strootman Landschapsarchitecten

Een week na de webinar over de veiligheidsopgave vond voor de tweede keer een werkatelier plaats. Tijdens dit digitale werkatelier werd samen met de deelnemers besproken welke “gebiedsbouwstenen” belangrijk zijn voor het gebied op en rondom het dijktraject Cuijk-Ravenstein. Hierin is een bouwsteen een mogelijke maatregel voor verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, die niet per se aan een plaats verbonden hoeft te zijn. De sessie was interactief: bij aanvang werd de huidige stand van zaken gepresenteerd, maar daarna kwamen de genodigden vooral zelf aan het woord. Dit werd gedaan in vier break-outrooms, waarin telkens één thema werd besproken. Het ging om “natuur”, “wonen & verkeersveiligheid”, “cultuurhistorie” en “recreatie & bedrijvigheid”. Elke deelnemer was van tevoren in één break-outroom ingedeeld, waardoor de overgang van de plenaire presentatie naar kleinere groepjes soepel verliep. Tijdens de break-outsessies konden de deelnemers op een interactieve digitale kaart zien welke bouwstenen al bekend waren bij het waterschap en konden zij opmerkingen plaatsen of nieuwe informatie toevoegen.

In het gesprek over **natuur** is veel gesproken over de verbinding van leefgebieden voor fauna, met name de das. Rondom Grave ontbreekt zo’n verbinding. Mogelijk kan dit worden aangepakt bij het dijkverbeteringsproject. Daarnaast is vanuit de natuurgroep aandacht gevraagd voor het beschouwen van de gehele uiterwaarden voor natuurontwikkeling.

Bij de break-outsessie over **wonen & verkeersveiligheid** is vooral besproken of het dijktraject verkeersluw gemaakt kan worden en wat dat precies inhoudt. Er werd bijvoorbeeld opgemerkt dat een bordje ‘alleen bestemmingsverkeer’ waarschijnlijk niet voldoende zou werken. Daarom is een

aantal andere bouwstenen geopperd, zoals het aanpassen van de weginrichting of het verlagen van de maximumsnelheid.

Tijdens het gesprek over **cultuurhistorie** viel op dat de aandachtspunten vooral ten westen van Grave liggen. Er werden allerlei cultuurhistorische elementen in het landschap benoemd die gerestaureerd of beter beleefbaar gemaakt kunnen worden, zoals een wijnkelder, kampementen en een schuttershuisje. Veel van deze elementen zijn opgenomen in het ruimtelijk kwaliteitskader maar staan niet als zelfstandige bouwsteen op de kaart. Het ruimtelijk kwaliteitskader is via de website www.aaenmaas.nl/cuijkravenstein te raadplegen.

Bij de deelsessie over **recreatie & bedrijvigheid** kwam vooral naar voren dat er gezocht moet worden naar een balans tussen bedrijvigheid en recreatie. Beide functies brengen verkeersstromen met zich mee, zowel op land als op water, die niet goed met elkaar mengen.

Het werkatelier werd plenair beëindigd met een terugkoppeling van alle verschillende deelsessies, zodat iedereen op de hoogte was van de besproken onderwerpen en men elkaar kort kon aanvullen.

De opzet van break-outrooms werd door de deelnemers gewaardeerd en heeft voor het waterschap nieuwe, waardevolle informatie opgeleverd. Naar aanleiding van dit werkatelier zijn bouwstenen aangevuld of anders geformuleerd. Deze aangevulde informatie wordt met dit verslag meegestuurd. Net als de kaarten die zijn gebruikt en de aanvullingen daarop.

Sommige wensen voor het gebied leiden niet tot nieuwe of verandering van bouwstenen. Deze vindt u daarom niet op de lijst met aangevulde bouwstenen. Deze wensen bewaren we wel en nemen we mee in het ontwerp-proces.

Heeft u aanvullingen of nabranders?

3.)Sfeerverslag Webinar en Werkatelier 3

18, 22, 23 en 25 februari 2021

Georganiseerd door Waterschap Aa en Maas, WSP & Strootman Landschapsarchitecten

Eind februari 2021 organiseerden we een webinar over de veiligheidsopgave en een 3e werkatelier voor de verschillende deeltrajecten.

Tijdens het webinar gaf onze technisch manager René Vincken samen met Tim van Cuyck een uitgebreide toelichting op de technische opgave voor de dijkversterking. Een leerzame avond waarin niet alleen werd toegelicht waarom we de dijk moeten versterken maar ook op welke manieren dat kan. De avond werd goed bezocht, circa 30 geïnteresseerden waren aanwezig.

De presentatie is [hier](#) terug te lezen, het webinar kunt u ook terugkijken via [deze link](#).

De werkateliers hebben we gebruikt om de verschillende verhaallijnen voor mogelijke oplossingen toe te lichten. De avonden zijn wederom goed bezocht met gemiddeld 15 tot 20 deelnemers per avond. Ook enkele geïnteresseerde projectmedewerkers van het waterschap luisterden mee.

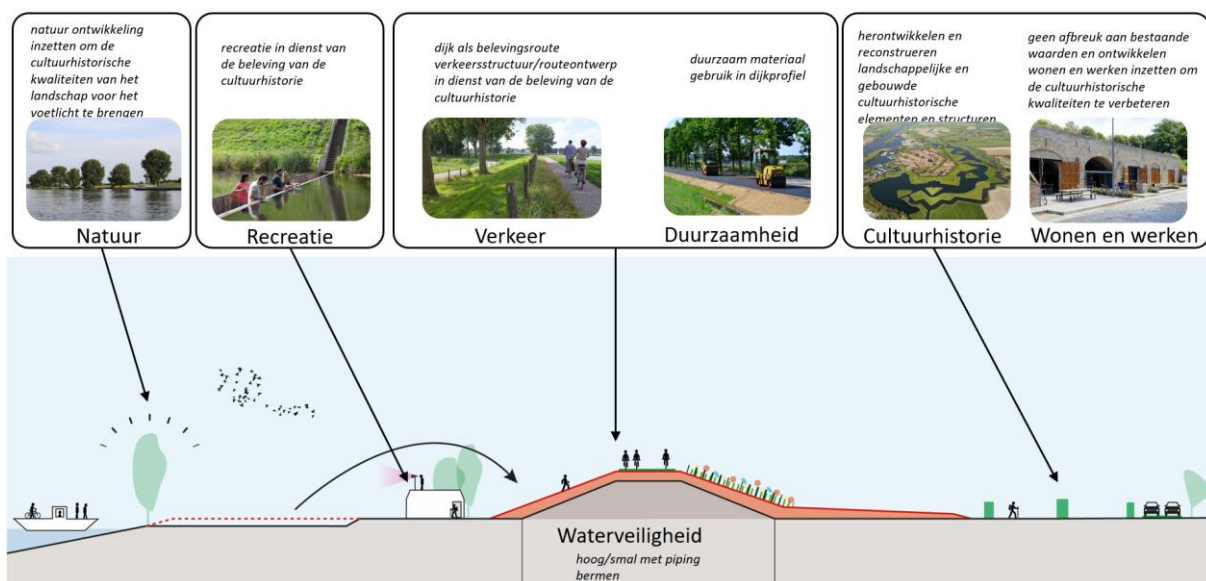
Matthijs Willemsen (Strootman Landschapsarchitecten) gaf een uitgebreide toelichting op de stappen die we zetten om van een opgave (versterken en verbeteren van de dijk) naar goede oplossingen te komen. Hij startte met het delen van mooie foto's vanaf de grond en vanuit de lucht om een goed beeld te krijgen van het dijktraject. Daarna doken we diepte in om de ontwerpstappen goed te begrijpen. Daarvoor werken we met verhaallijnen die we gebruiken om verschillende bouwstenen te combineren tot een mogelijke oplossing.

De verhaallijnen zijn:

1. Dijkversterking met zo min mogelijk ruimtelijke impact
2. Krachtige ontwikkeling van een vitaal en prachtig landschap
3. Iconische cultuurhistorie en dijkversterking verbinden
4. Natuurlijk Maaslandschap
5. Beleefbaar en toegankelijk Maaslandschap

Elk verhaal heeft zijn eigen kenmerken. Bij elk verhaal past een andere aanpak voor de dijkverbetering; de ene oplossing focust op technische maatregelen die weinig plek innemen terwijl een andere juist ruimte biedt aan een veilige weg of toegankelijke natuur. Zie het voorlopige voorbeeld hieronder van mogelijke oplossing 3.

Mogelijke oplossing 3 Iconische cultuurhistorie en dijkversterking verbinden

Door met deze verhaallijnen te werken proberen we balans te brengen in de waterveiligheidsmaatregelen, de landschappelijke kwaliteit en de wensen vanuit de omgeving. Per verhaallijn, en dus per mogelijke oplossing, is die balans verschillend. Een samenvatting op hoofdlijnen staat hieronder.

	1. Dijkversterking met zo min mogelijk ruimtelijke impact	2. Krachtige ontwikkeling van een vitaal en prachtig landschap	3. Iconische cultuurhistorie en dijkversterking verbinden	4. Natuurlijk Maaslandschap	5. Beleefbaar en toegankelijk Maaslandschap
waterveiligheid	Zo min mogelijk impact, constructies	Smal tbv ruimte, verlegging tbv ruimte, Hoog/smal met technische maatregelen	Hoog/smal met piping bermen	Laag / breed met bermen	Laag/breed met technische maatregelen
cultuurhistorie	Behoud cultuurhistorie	Bestaande cultuurhistorie beleefbaar maken	Herontwikkelen en reconstrueren landschappelijke en gebouwde cultuurhistorische elementen en structuren	Behoud cultuurhistorie indien natuurontwikkeling dit toelaat	Bestaande cultuurhistorie beleefbaar maken, routing en rustplekken hierop aansluiten
natuur	Behoud bestaande waarden, in dijkprofiel optimaliseren	Behoud bestaande waarden, in dijkprofiel optimaliseren	Natuurontwikkeling inzetten om de cultuurhistorische kwaliteiten van het landschap voor het voetlicht te brengen	Ontwikkelen robuust en veerkrachtig natuurlijk systeem, uitbouwen bestaande kwaliteiten, van plekken naar netwerken	Bestaande natuurgebieden maximaal aansluiten voor natuurlekker en rustzoeker
recreatie	Binnen het dijkprofiel de recreatieve mogelijkheden optimaliseren	Verbeteren recreatief netwerk en ruimte voor nieuwe recreatieve voorzieningen en attracties	Recreatie in dienst van de beleving van de cultuurhistorie	Recreatie in dienst van de beleving van het natuurlandschap: struipaden, uitzichtpunten, vogelkijkhutten,	Dijk als autoluwe recreatief lint met recreatieve verbindingen naar de omgeving
verkeer	Dijkprofiel optimaliseren voor huidige gebruik	Optimale bereikbaarheid voor alle soorten verkeer	Dijk als belevingsroute verkeersstructuur/routeontwerp in dienst van de beleving van de cultuurhistorie	Dijk als belevingsroute verkeersstructuur/routeontwerp in dienst van de beleving van de natuur	Autoluwe dijk, alternatieve ontsluitingsstructuur ontwikkelen
wonen en werken	Zo min mogelijk impact op huidige woon en werklocaties	Maximaal ruimte bieden aan wonen en werken	Geen afbreuk aan bestaande waarden en ontwikkelen wonen in werken inzetten om de cultuurhistorische kwaliteiten te verbeteren	Ontwikkelen wonen in werken inzetten voor borgen en ontwikkelen natuurkwaliteiten	Aansluiten op recreatieve netwerken en verbindingen, recreatieve voorzieningen opnemen in programma's
duurzame energie	Duurzaam materiaal gebruik in dijkprofiel	Duurzaam materiaalgebruik in dijkprofiel, ruimte bieden voor groot- en kleinschalige energievoorziening	Duurzaam materiaal gebruik in dijkprofiel	Duurzaam materiaal gebruik in dijkprofiel	Duurzaam materiaalgebruik en voorzieningen in dijkprofiel

De stap die we nu binnen het ontwerpteam gaan zetten is om alle bouwstenen (oplossingen voor 1 'probleem') toe te voegen aan de mogelijke oplossingen. In de aanloop naar een volgend werkatelier delen we dat resultaat. Zo kunnen we de volgende keer met elkaar in gesprek over de waardering van elke oplossing. Dat helpt ons om de beste combinaties te zoeken en deze verder uit te werken.

Tijdens en na de presentatie was er ruimte voor vragen en aanvullingen. Een aantal deelnemers bracht specifieke wensen in die we noteren om mee te nemen in ons ontwerpproces:

- Wens om rekening te houden met ruitersport bij wildroosters. Ruiters kunnen deze niet overal passeren. Een draadje met handgreep of poortje langs het wildrooster kan een oplossing zijn.

- Wens voor een goed fietspad op de tuimeldijk bij Neerloon. Deze is nu te smal om op te fietsen (zeker bij hoog gras) en is vooral in gebruik als wandelpad.
- Wens om ook de overzijde van de rivier te betrekken bij recreatieve routes (goede aansluiting)
- Wens om landbouw duidelijker naar voren te laten komen in mogelijke oplossing 2
- Wens om ecologische verbindingzones te verbeteren (bijvoorbeeld bij de Maaskade of het Visioterrein in Grave)
- Verzoek om werkateliers buiten de schoolvakanties te plannen -> dat doen we!

Heeft u aanvullingen of nabranders?

4.)Sfeerverslag werkatelier 4

29 maart, 30 maart en 1 april

Georganiseerd door Waterschap Aa en Maas, WSP & Strootman Landschapsarchitecten

Eind maart en begin april 2021 vonden de vierde werkateliers in het kader van de dijkverbetering Cuijk-Ravenstein plaats. Net als bij de derde werkateliers, is een aparte Zoom-sessie per deelgebied georganiseerd: Neerloon-Overlangel-Reek (NOR), Grave en Cuijk. Per deelgebied waren ongeveer tien deelnemers aanwezig.

De werkateliers stonden in het teken van de “Mogelijke oplossingen” die in de afgelopen periode door het projectteam zijn uitgewerkt. De verhaallijnen bij deze mogelijke oplossingen waren in werkatelier 3 uitgebreid toegelicht door landschapsarchitect Matthijs Willemsen. Deze verhaallijnen zijn:

6. Dijkversterking met zo min mogelijk ruimtelijke impact
7. Krachtige ontwikkeling van een vitaal en prachtig landschap
8. Iconische cultuurhistorie en dijkversterking verbinden
9. Natuurlijk Maaslandschap
10. Beleefbaar en toegankelijk Maaslandschap.

De deelnemers hadden van tevoren een geprint boekwerk met mogelijke oplossingen ontvangen, waarin ze kaartjes en doorsnedes van hun deelgebied konden doorbladeren. Door de eerdere toelichting op de verhaallijnen en het toesturen van de informatie was er veel ruimte om de deelnemers aan het woord te laten. Want wat vinden zij van de mogelijke oplossingen? Welke mogelijke oplossingen bevatten wenselijke elementen en welke juist niet? Ontbreken er nog ideeën? De deelnemers kregen uitgebreid de tijd om in kleine groepjes hun gedachten te delen bij dit soort vragen. Deze werkvorm is goed bevallen doordat de aanwezigen hun verhaal goed kwijt konden.

Doordat de mogelijke oplossingen een grote bandbreedte aan maatregelen bevatten, prikkelden ze de verbeelding. Dit leidde tot boeiende gesprekken over onder andere natuurontwikkeling en het terugbrengen van cultuurhistorische elementen. Zodra de deelnemers een opmerking hadden, werd dit door ons genoteerd in het Mirobord. Deze werkwijze is te vergelijken met het plakken van geeltjes op een poster. Het resultaat van één van de vele gesprekken is te zien in Figuur 1.

Deelgebied Grave

- Een te verre verhoging van de Maaskade leidt niet alleen tot minder uitzicht vanaf Grave naar de Maas, maar ook tot een belemmering van het zicht in tegenovergestelde richting, dus vanaf het water naar de vestingstad.
- Omwonenden hebben laten weten een voorkeur te hebben voor een beweegbare kering langs de Maaskade en de Oude Haven.
- Een ecopassage en volledig groene loswal onderlangs de Maaskade wordt als niet wenselijk gezien door bewoners van Grave. Hierdoor zou een belangrijk festiviteitengebied (o.a. voor de intocht van Sinterklaas) verloren gaan.
- Het opwaarderen van de Raam rondom de zuidwestkant van Grave tot een ecologische verbindingszone, lijkt kansrijker. Een suggestie vanuit IVN is om deze verbinding ook tussen het te herstellen halfbastion Blauwkop en het verderop gelegen ravelijn te laten lopen. Dit heeft als voordeel dat de vestingstructuur dan nog beter zichtbaar wordt.

Deelgebied Cuijk

- In het bedrijventerrein Haven Cuijk liggen nog enkele kavels braak, waardoor buitendijks verleggen ten behoeve van uitbreiding van bedrijven niet logisch lijkt voor aanwezig. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat de bedrijven niet vertegenwoordigd waren in het vierde werkatelier.
- De deelnemers zien graag een doorlopend fietspad over de gehele dijk gerealiseerd worden, inclusief een fietsroute over de Keersluis Cuijk. Dit is nu één van de missende schakels.
- Er is enthousiasme over het op één of andere manier beter zichtbaar en beleefbaar maken van de Beerse Overlaat.
- Deelnemers zien kansen om de tochtsloten tussen Gassel en Beers ecologisch op te waarderen.

De werkateliers sloten we af met een vooruitblik naar de komende periode waarin de voor- en nadelen van de mogelijke oplossingen in beeld worden gebracht. Hiermee kunnen we een gezamenlijk voorstel doen voor een beperkter aantal kansrijke oplossingen voor de dijkverbetering. Deze kansrijke alternatieven werken we in meer detail uit om de haalbaarheid nog beter te kunnen beoordelen.

Eventuele aanvullingen of nabranders zijn van harte welkom.

5.) Sfeerverslag werkatelier 5

12, 14 en 15 juli 2021

Georganiseerd door Waterschap Aa en Maas, WSP & Strootman Landschapsarchitecten

Half juli 2021 vonden de vijfde werkateliers in het kader van de dijkverbetering Cuijk-Ravenstein plaats. Net als bij de vorige werkateliers is een aparte Zoom-sessie per deelgebied georganiseerd: Neerloon-Overlangel-Reek (NOR), Grave en Cuijk. Het aantal deelnemers was iets lager dan bij de vorige werkateliers, ongeveer 5-10 deelnemers per avond. Dit was mogelijk het gevolg van de informatie-avond die in de week daarvoor, op 8 juli, is gehouden. Tijdens deze avond werden de mogelijke oplossingen uitgebreid toegelicht.

Dit 5^e werkatelier ga de deelnemers een kijkje in de keuken in de ontwerpstappen die het projectteam maakt. In een vorig werkatelier (en op 8 juli) zijn de mogelijke oplossingen uitgebreid toegelicht. Deze avonden werden gebruikt om met elkaar de beoordeling van de mogelijke oplossing te delen en vervolgens door te kijken naar de opzet van de kansrijke alternatieven.

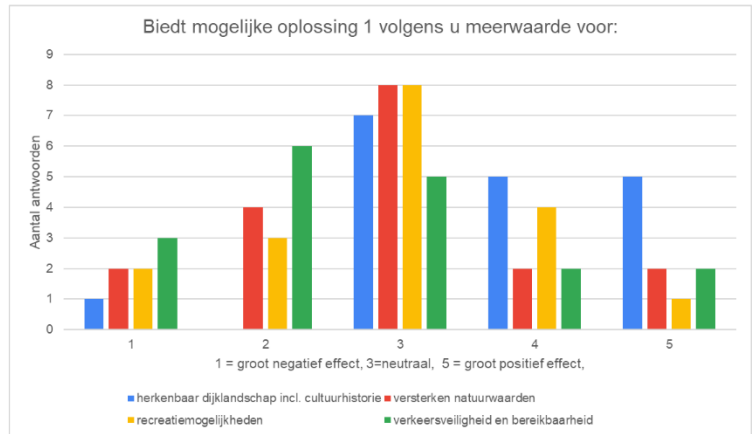
De beoordeling van de mogelijke oplossingen is gedaan door het projectteam, door de werkatelier-leden (via een online enquête) en door de stuurgroep (bestuurders van waterschap, gemeenten, RWS en provincie).

Per mogelijke oplossing is de beoordeling kort besproken. In de onderstaande figuren staat links de beoordeling door het projectteam en rechts de resultaten van de online enquête. De resultaten van de enquête sluiten goed aan op de beoordeling van het projectteam.

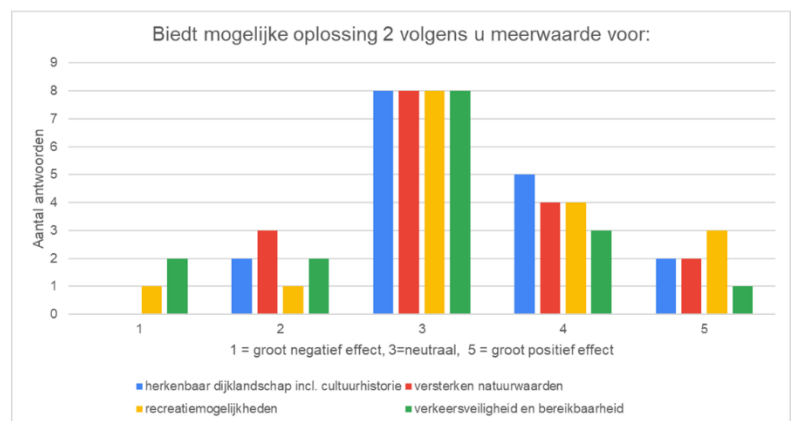
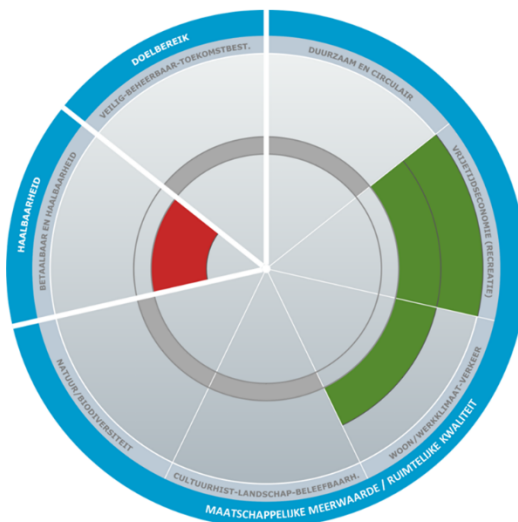
Per mogelijke oplossing is besproken welke onderdelen we meenemen naar de kansrijke alternatieven en welke bouwstenen/elementen we achterlaten.

Een uitgebreide toelichting op de beoordeling van de mogelijke oplossingen wordt opgenomen in de rapportage Kansrijke alternatieven die in het najaar wordt opgesteld.

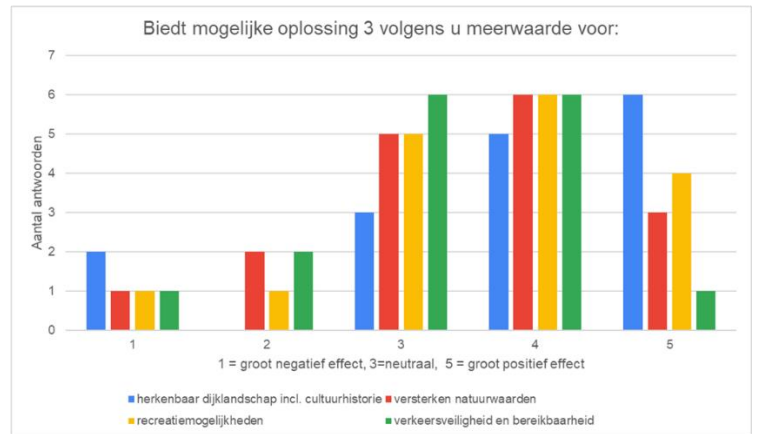
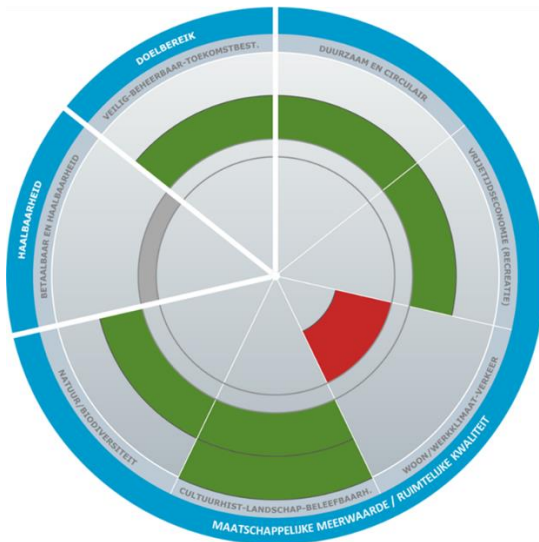
MO 1: zo min mogelijk ruimtelijke impact

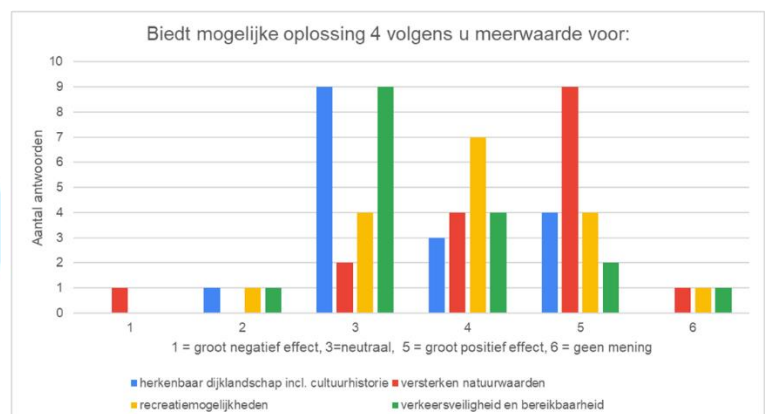
MO 2: Krachtige ontwikkeling van een vitaal en prachtig landschap

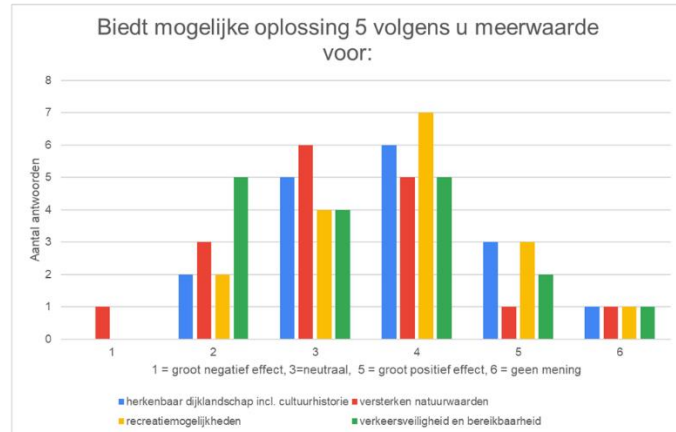
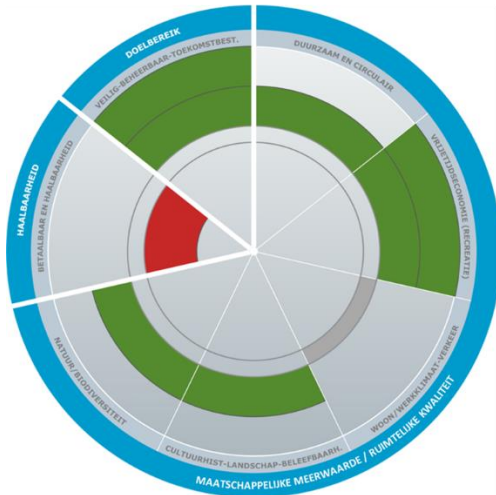
MO 3: Iconische cultuurhistorie en dijkverbetering verbinden

MO 4: Natuurlijk Maaslandschap

MO 5:Beleefbaar en toegankelijk Maaslandschap

Op basis van de beoordelingen zijn een aantal uitgangspunten geformuleerd die de basis vormen voor het opstellen van de kansrijke alternatieven:

- Hoogte-opgave en stabiliteit zoveel mogelijk in grond oplossen
- Constructies stabiliteit alleen bij maatwerklocaties (geen ruimte) – bermen zijn relatief kort
- Constructies voor piping wel meenemen (ook innovatieve maatregelen) – anders hele lange bermen
- Niet buitendijks versterken als er een alternatief is (compensatie is lastig te realiseren)
- Enkele maatwerklocaties vragen extra aandacht: o.a innovatieve kering Grave, doorvaart kraaijenbergse plassen

Ook constateren we dat veel meekoppelkansen in een of meer technische varianten ingepast kunnen worden. Enkele meekoppelkansen zijn afgefallen, voornamelijk omdat hier geen ambitie (meer) is of geen trekker die de meekoppelkansen verder wil onderzoeken of ontwerpen:

- dijk autoluw maken, langzaam en snel verkeer scheiden, vracht- en motorverkeer luw maken
- ontwikkelen maasboulevard Grave
- beperken overlast kwel tussen Grave en Overlangel
- natuurinclusieve landbouw
- extra ruimte bedrijventerreinen
- duurzame energie op de dijk

Er worden 2 alternatieven uitgewerkt in de komende periode. Voor Grave worden waarschijnlijk 3 varianten uitgewerkt.

Van mogelijke oplossingen naar kansrijke alternatieven: 1^e stap : versterkingsvarianten (verschillend ruimtebeslag)

3 versterkingsvarianten

Naar aanleiding van de toelichting hebben we verder gediscussieerd over de meekoppelkans 'dijk autoluw maken, langzaam en snel verkeer scheiden, vracht- en motorverkeer luw maken'. De omschrijving van deze meekoppelkans leidt tot onduidelijkheid. In het stuurgroepoverleg is besloten dat binnen het project van de dijkverbetering wél zoveel mogelijk de ontbrekende schakels in de fietspadenstructuur wordt aangelegd. Het actief weren van auto's of ander verkeer op de dijk en realiseren van een andere ontsluitingsroute behoort niet tot de scope van dit project.

In de verschillende werkateliers waren daarnaast vragen over de mate van natuurontwikkeling in de uiterwaarden. Omdat er geen opgave is om natuur te ontwikkelen in de uiterwaarden (KRW of Natuurnetwerk) gaan we in de kansrijke alternatieven alleen uit van natuurontwikkeling als dit samenvalt met een verlaging van de uiterwaard om buitenwaartse versterking te compenseren (en zo de rivier voldoende ruimte te geven).

Tenslotte is vooruit gekeken naar het volgende werkatelier dat in september plaats zal vinden. Hierin bespreken we de manier waarop we de milieueffectrapportage gaan opstellen en gaan we verder in op de kansrijke alternatieven.

Er is onder alle deelnemers, en ook bij het projectteam een grote behoefte aan een fysieke bijeenkomst. Dat geeft ruimte aan de deelnemers om ook met elkaar in gesprek te gaan. Indien de maatregelen het toelaten organiseren we de volgende bijeenkomst op locaties in het projectgebied.

Eventuele aanvullingen of nabranders zijn van harte welkom.

6.) Sfeerverslag werkatelier 6 dijkverbetering Cuijk-Ravenstein

13, 15 en 20 september 2021

Georganiseerd door Waterschap Aa en Maas en WSP

In september 2021 vonden de zesde werkateliers in het kader van de dijkverbetering Cuijk-Ravenstein plaats. Het was voor het eerst dat een ronde van werkateliers op een fysieke locatie georganiseerd werden. In zaaltjes in Linden, Grave en Reek kwamen de deelnemers van de werkateliers en het projectteam bij elkaar om de voorlopige Kansrijke Alternatieven en de Notitie Reikwijdte en Detailniveau te bespreken. De opkomst was hoog. Het was een bijeenkomst zoals we die van voor de pandemie kennen, met veel interactie, goede gesprekken en kennisuitwisseling tussen de deelnemers en het projectteam.

Na een korte introductie over de totstandkoming van de twee Kansrijke Alternatieven en de milieueffectrapportage die in 2022 wordt uitgevoerd, werden de aanwezigen uitgenodigd om vooral zelf naar de Kansrijke Alternatieven te kijken en geeltjes met opmerkingen te plakken. Op de tafels lagen kaarten, doorsneden en visualisaties van de Kansrijke Alternatieven. De atelierleden konden hun vragen en opmerkingen ook onder aandacht brengen bij de medewerkers van het waterschap, het ingenieursbureau en de landschapsarchitect. Dit leidde tot interessante gesprekken die ons ook nieuwe informatie en wensen hebben opgeleverd. De logica achter de technische oplossingen in de Kansrijke Alternatieven werd door de meeste aanwezigen goed gevolgd. Daarom gingen de discussies vooral over gebiedsopgaven en kansen. Hieronder benoemen we de hoofdlijnen van de opbrengsten per deelgebied.

Deelgebied Cuijk

Bij het werkatelier van deelgebied Cuijk hebben bewoners van Linden nogmaals onder de aandacht gebracht dat de huidige verkeerssituatie door hen als hinderlijk en onveilig wordt ervaren. Concreet is geopperd om eenrichtingsverkeer in te stellen, waarbij bezoekers van Linden via de dijk terug richting de Haven Cuijk zouden worden geleid. Dit voorstel wordt meegenomen in verkeersoverleggen met de gemeente. Daarnaast is aandacht gevraagd voor de cultuurhistorische waarde van de Maasheggen (wat meegenomen wordt in de milieueffectrapportage) en voor de meerwaarde van weerdverlaging voor natuurontwikkeling langs de Maas.

Deelgebied Grave

In deelgebied Grave draaiden de gesprekken vooral om het uitzicht vanuit Grave over de Maas en omgekeerd: het aanzicht vanaf de Maas op Grave. Ook het waterschap erkent het landschappelijke en toeristische belang van Grave als vestingstad aan de Maas. Vanuit het waterschap is daarom nogmaals uitgesproken dat er geen blinde muurverhoging gaat komen aan de Maaskade. Wat er wél komt, is echter nog niet duidelijk. Onder de mogelijkheden vallen onder andere een opdrijvende kering, een glazen kering, een trappartij met verhoogde terrassen, of een minder ingrijpende verhoging van de kademuur die tot 2075 voldoende hoogte zal hebben. Van al deze mogelijkheden zijn verbeeldingen voorgelegd aan de atelierleden. De voorkeuren lopen uiteen. Het vrachtverkeer van en naar de scheepswerf te Grave is ook benoemd als aandachtspunt, evenals de wens om het pleintje Oliestraat/Maaskade aantrekkelijker te maken. Verder zijn in het werkatelier van Grave missende ecologische verbindingen in kaart gebracht en is nogmaals duidelijk gemaakt door de bewoners van Bomvrije dat zij buitendijks willen blijven wonen. Ook is een mogelijk lokale

bodemverontreiniging ter hoogte van de Jan van Cuykdijk (oude zwembad in de uiterwaarden) onder de aandacht gebracht. Hiermee kunnen we rekening houden bij toekomstig bodemonderzoek.

Deelgebied Neerloon-Overlangel-Reek

Bij het werkatelier in Reek hebben veel atelierleden zich uitgesproken voor meer verkeersremmende maatregelen en een lagere maximumsnelheid op de Oude Maasdijk tussen Velp en Overlangel. Deze wens was bekend, maar het is nu nogmaals bevestigd dat dit onderwerp voldoende aandacht behoeft in het dijkontwerp. Er is nog geen eenduidige verkeersinrichting vastgesteld in de Kansrijke Alternatieven. Tot de mogelijkheden behoren bijvoorbeeld het inrichten van de dijk als fietsstraat, het aanleggen van een vrijliggend fietspad op de kruin van de dijk, of zelfs het geheel afsluiten van de Oude Maasdijk voor doorgaand verkeer. Al deze mogelijkheden hebben hun eigen voor- en nadelen, waarover de atelierleden hun gedachten hebben gedeeld. Daarnaast was er aandacht voor ecologie. Zo zijn de aanwezige natuurwaarden op en rondom Keent aangewezen door de aanwezige vertegenwoordiger van het Brabants Landschap. Ook de locaties van cultuurhistorische elementen in de omgeving, zoals de Peeldam uit 1906 bij Velp en de wijnkelder bij Overlangel, zijn verder verduidelijkt.

Al met al was deze zesde ronde van werkateliers zeer nuttig, gezien de hoeveelheid nieuwe informatie en wensen die het ons als projectteam heeft opgeleverd. We zorgen ervoor dat de opmerkingen en wensen een plek in het ontwerpproces krijgen. Dat zal vooral zijn in de uitwerking van de kansrijke alternatieven en de afweging richting één voorkeursalternatief.

De atelierleden én de organisatie vonden het bovenal fijn om voor het eerst fysiek bij elkaar te kunnen komen en samen de voorlopige Kansrijke Alternatieven te doorgronden. Er bleek bij een aantal deelnemers wel behoefte te zijn aan verdere 1-op-1-gesprekken met het waterschap, om dieper in te gaan op een bepaald onderwerp. Die gesprekken plannen we op korte termijn in.

Eventuele aanvullingen zijn van harte welkom.

7.) Sfeerverslag werkatelier 7 dijkverbetering Cuijk-Ravenstein

Op 5 en 11 april 2022, georganiseerd door Waterschap Aa en Maas en WSP

Begin april organiseerde het waterschap alweer het 7^e werkatelier in het kader van de dijkverbetering Cuijk-Ravenstein. De vorige bijeenkomst was in september 2021.

In de tussenliggende periode heeft de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegen en konden zienswijzen worden ingediend. Het waterschap heeft daarnaast diverse dijkgesprekken gevoerd waarin in meer detail en met meer aandacht voor specifieke belangen naar de kansrijke alternatieven is gekeken. De informatie uit deze gesprekken wordt meegewogen in de keuze voor het voorkeursalternatief.

Dit 7^e werkatelier stond in het teken van de keuzes die gemaakt moeten worden. Ook voor dit werkatelier is gekozen voor 3 verschillende momenten voor de verschillende deelgebieden binnen het dijktraject: Cuijk en de Kraaijenbergse Plassen, Grave en deelgebied Neerloon, Overlangel, Reek (NOR). Alle bijeenkomsten vonden op locatie plaats.

De opkomst was dit keer beperkt. Wij horen natuurlijk graag van u of de werkwijze voor de werkateliers nog bij u past.

Met de aanwezige deelnemers was er voldoende ruimte om goed naar de voor- en nadelen van de verschillende kansrijke alternatieven te kijken en te horen welke impact een oplossing mogelijk heeft. Veel wensen vanuit de deelnemers gaan over de meekoppelkansen waar op dit moment nog geen zekerheid over bestaat.

Per deelgebied worden de belangrijkste aandachtspunten benoemd.

Deelgebied Cuijk en Kraaijenbergse Plassen

In de afweging van de kansrijke alternatieven en de keuze voor het voorkeursalternatief vragen de deelnemers aandacht voor de volgende onderwerpen:

- Aanleggen van grondbermen op terreinen van derden en de mogelijke inperking van de mogelijkheden op die bermen. Dit speelt onder andere voor de bedrijventerreinen bij de haven van Cuijk.
- De huidige keersluis zorgt voor onveilige situaties voor zowel recreatie- als beroepsvaart. Een nieuwe doorvaart legt beslag op agrarische gronden. Aandachtspunt is dat een extra keersluis óók een extra brug betekent omdat fiets- en autoverkeer nog moet kunnen passeren.
- De dorpsraad Linden heeft een voorkeur voor een bredere weg langs de dijk en liever geen eenrichtingsverkeer door het dorp.
- Bij de Kraaijenbergse Plassen is er wellicht een kans op versterken van de maasheggen wanneer compensatie gerealiseerd moet worden voor aantasting van aanwezige houtwallen.
- Het fietspad langs de Kraaijenbergse Plassen kan wellicht ook gebruikt worden als recreatieve route. Op dit stuk hoeft dan geen fietspad op/langs de dijk te worden aangelegd. Dan is er wel een wens om dit fietspad te verbreden.

Deelgebied Grave

In Grave is er veel gesproken over de N321 en over het dijktracé bij Bomvrije en de Prinsenstal.

Voor de N321 is toegelicht dat de provincie nu het deel van Gassel tot Cuijk verbetert. Voor de aansluiting op het deel van de N321 tot aan Grave is het van belang om een veilige oversteek te realiseren. Bewoners geven aan dat een 2-richtingen fietspad achter de Dr. Kanterslaan niet past (er is onvoldoende ruimte).

Voor de locatie Prinsental/Bomvrije geven bewoners aan dat op de kop van de Oude Haven nieuwbouw zal worden gerealiseerd. Onduidelijk is nog in hoeverre dit de dijkverbetering raakt. Bewoners geven nogmaals aan dat zij waarde hechten aan het vrije uitzicht vanuit Bomvrije. Als de dijk hier al voorlangs wordt gelegd dan het liefst opduwbaar. Het waterschap heeft toegelicht dat gezien de beperkte ruimte én de zeer hoge kosten deze oplossing minder kansrijk is.

Voor de Koninginnedijk, tenslotte, is een suggestie gedaan voor eenrichtingsverkeer over de dijk voor het vrachtverkeer. Deze oplossing zit tussen KA1 en KA2 in.

Deelgebied NOR

Voor deelgebied Neerloon, Overlangel en Reek zijn de volgende aandachtspunten besproken:

- Is de uiterwaardverlaging bij Neerloon alleen noodzakelijk voor de buitenwaartse versterking van Neerloon? Bewoners vinden het belangrijk dat de uiterwaard alleen wordt aangepast als dat voor deze locatie noodzakelijk is. Een rivierverruimende maatregel heeft effect voor de locatie ter plaatse en werkt positief door in stroomopwaartse richting. Plaatsing van de maatregel zover mogelijk stroomafwaarts is derhalve het meest efficiënt. Omdat in ieder geval de tuimeldijk bij Neerloon buitenwaarts versterkt zal worden, moet de compensatie daar of stroomafwaarts gepositioneerd worden. Vrijkomende gronden zullen afhankelijk van de civieltechnische waarde in de dijk ter plaatse worden toegepast.
- Biodiversiteit op de dijken van Aa en Maas wordt ook nagestreefd, daarvoor lopen bij het waterschap al projecten. Aanvullend daarop geven bewoners aan dat langs op- en afritten het zicht vaak beperkt wordt door distels en hogere grassen. Maaibeheer zou hier intensiever mogen.
- Bewoners maken zich zorgen over schade door werkzaamheden aan hun minder goed gefundeerde huizen. Aangegeven is dat in de planuitwerking locatie van schermen en plaatsingswijze onderzocht wordt. Bij Meanderende Maas worden damwanden bij huizen gedrukt. De mogelijkheden zijn ook afhankelijk van de grondslag. Monitoring van schades moet goed geborgd worden, ook na afronding van werkzaamheden.
- Er is geopperd of aankoop van woning(en) niet interessant is, zodat oplossingen in grond gerealiseerd kunnen worden. Dit is niet het uitgangspunt bij de versterking.
- Natuur in uiterwaarden staat op diverse locaties genoemd. Initiatiefnemer is provincie. Op dit moment lijkt alleen bij Neerloon, indien compensatie nodig is, natuur een kans maken. Het Ooibos bij Mars en Wijth is ook een wens. Wat meegenomen wordt als meekoppelkans bij deze dijkversterking zal komende maanden duidelijk worden.
- Aandachtspunt is dat op de meegestuurde kaarten verkeerskundige oplossingen staan die geen eigen leven moeten gaan leiden. Het zijn voorbeelden om gesprekken over meekoppelkansen aan te gaan. Gemeente Maashorst en Oss bekijken met een verkeerskundige de situatie en oplossingen ter plaatse, zij zijn immers wegbeheerder.

Algemeen

In mei/juni voeren we verschillende dijkgesprekken waarin we onze keuze voor het voorkeursalternatief bespreken. Eventuele aandachtspunten worden dan opgenomen. Vervolgens informeren we de werkatelierleden in juni over het concept voorkeursalternatief. Dit VKA wordt in december door het bestuur van het waterschap vastgesteld en gepubliceerd op onze website.

Reacties kunnen via website altijd gegeven worden. Nadat het VKA is vastgesteld starten we de planuitwerkingsfase. Hierin wordt in meer detail ontworpen. Naar verwachting is eind 2024 het definitieve ontwerp gereed en wordt deze ter inzage gelegd (samen met de milieueffectrapportage).

We zien u graag terug op 16 juni.

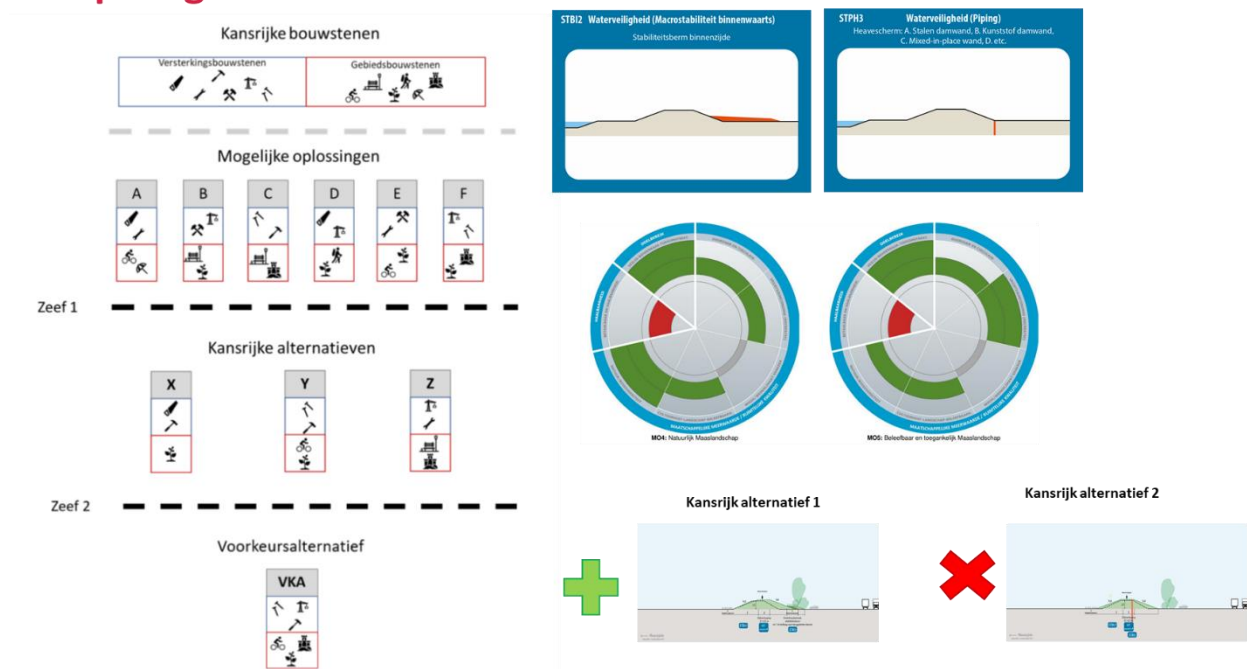
Eventuele aanvullingen zijn van harte welkom.

8.)Sfeerverslag werkatelier 8 dijkverbetering Cuijk-Ravenstein Op 16 juni 2022, georganiseerd door Waterschap Aa en Maas en WSP

Op 16 juni organiseerde het waterschap het 8e werkatelier in het kader van de dijkverbetering Cuijk-Ravenstein. Dit keer was er één bijeenkomst voor alle drie de deelgebieden. De vorige bijeenkomsten waren in april 2022.

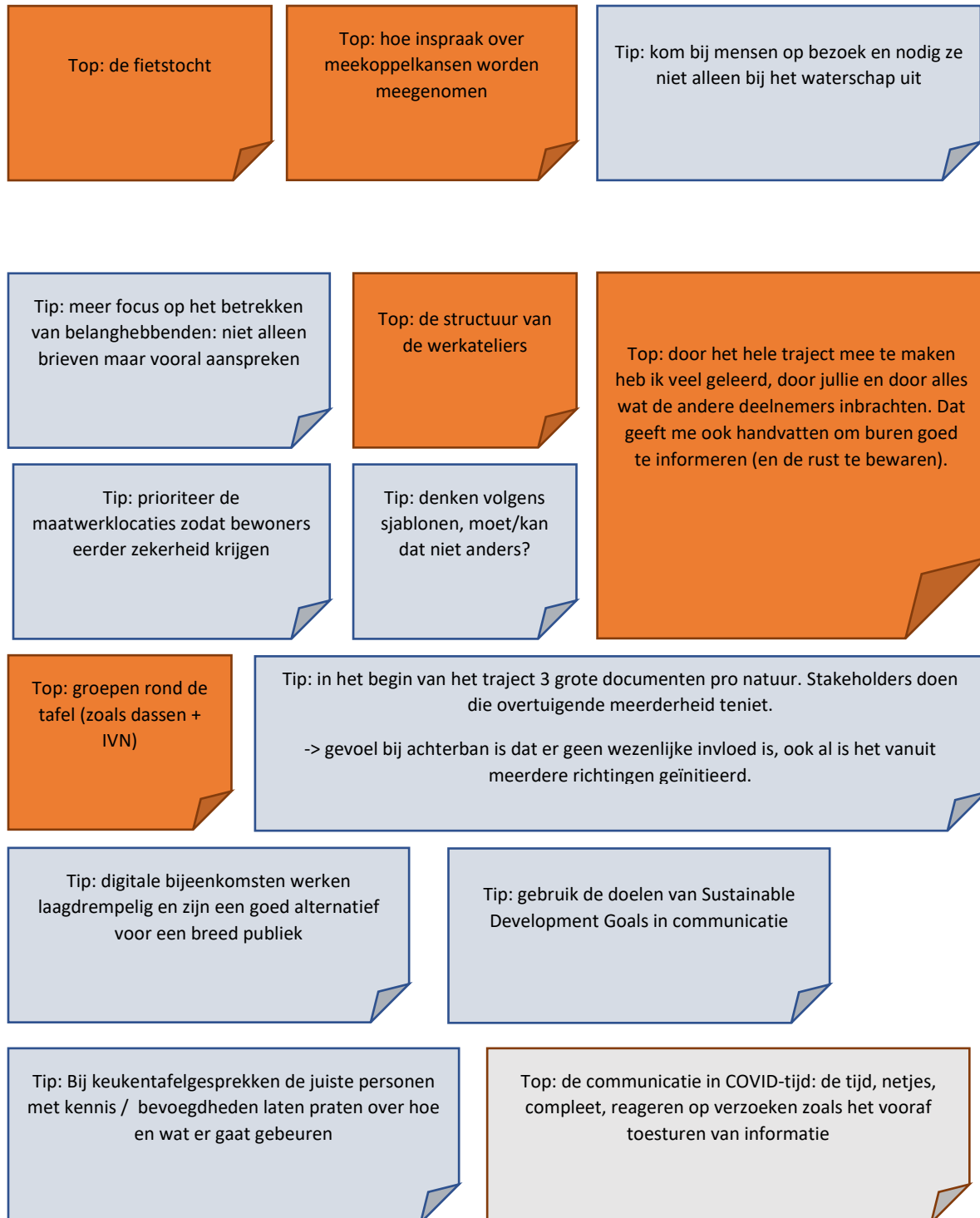
We zijn de avond gestart met een korte terugblik op het ontwerpproces dat we hebben doorlopen: van het formuleren van uitgangspunten, via bouwstenen en mogelijke oplossingen tot de kansrijke alternatieven en het voorkeursalternatief. Sinds het vorige werkatelier is het voorkeursalternatief verder uitgewerkt. De laatste inzichten en keuzes naar aanleiding van de technische onderzoeken, dijkgesprekken en werkateliers zijn verwerkt.

Op weg naar het voorkeursalternatief

Evaluatie werkateliers

We hebben uitgebreid de tijd genomen om terug te kijken op de gekozen participatievorm – de werkateliers. We hebben verschillende tips en tops verzameld. De inzichten hieruit gebruiken we om ook in de planuitwerking op een goede manier het gesprek met de verschillende belanghebbenden te blijven voeren.

Gesprek bij de kaarten

Matthijs Willemsen start met een compacte toelichting op het gehele dijktraject: wat is de grote lijn van het voorkeursalternatief?

Daarna is er voldoende ruimte om bij de kaarten hier nader over in gesprek te gaan. Fijn dat ook van alle gemeenten een vertegenwoordiging aanwezig was zodat ook gesprekken over de meekoppelkansen (veelal over verkeer) gevoerd konden worden. Enkele specifieke aandachtspunten zijn nog genoteerd:

- Onveilige verkeerssituatie door scherpe bocht bij Kromstraat.
- Kans om rustpunt bij Lage Wijth ook te gebruiken om informatie over oud kampement (1602) te geven.
- Voor het rustpunt bij Kromme Hoek wordt gevreesd voor een hangplek omdat dit bij een snelvaargebied ligt.
- EVZ Visio lijkt te ontbreken op de kaart.
- Rustpunten bij Keent (Overlangel) zijn bestaande rustpunten, ze staan als MKK9 op de kaart.
- Kans om rustpunt toe te voegen bij MKK4 -Romeinse Oversteek.

Algemeen

Het voorkeursalternatief wordt in de zomerperiode door het ontwerpteam afgerond. Einde van het jaar stelt het bestuur van het waterschap het voorkeursalternatief vast. Daarna wordt dit gepubliceerd op de website en volgt er nog een algemene informatiebijeenkomst. Reacties kunnen via de website altijd gegeven worden.

Nadat het voorkeursalternatief is vastgesteld, starten we de planuitwerkingsfase. Dan wordt in meer detail ontworpen. Naar verwachting is eind 2024 het definitieve ontwerp gereed en wordt deze ter inzage gelegd (samen met de milieueffectrapportage).

Eventuele aanvullingen op dit verslag zijn van harte welkom.